

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTETTE 1933—1937.

KECSKEMÉTI VILMOS

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VIII., MATYÁS-TÉR 17. SZÁM
TELEFON: 1-363-61.ELŐFIZETÉSI ÁR
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGÓ
FÉL ÉVRE 10 PENGÓ

Még mindig a zsidókérdés

(Dr. K. P.) A költségvetési vitának egyik legfontosabb témájává lett a zsidókérdés. Legutolsó számunk óta két jelentékeny megnyilatkozás hangzott el erről a parlamentben: Vázsonyi János és újból gróf Bethlen Istváné. A vita először is akörül forog: *van-e zsidókérdés?* Vázsonyi tagadja, Bethlen állítja, hogy van. Azt hisszük, ennek eldöntése tisztára akadémikus értékű. Akár elismerik, akár tagadják, hogy van, tény az, hogy az antiszemitizmus hullámverései még a törvények védelmi sáncain belül is szörnyen küzdelmessé, sőt sokszor kérdésessé is teszik a zsidóságnak a törvény előtti egyenlőségre épített polgári existenciáját.

Vázsonyi János temperamentumosan, okosan és fölényesen vívta meg párbaját a zsidókérdés körül a nyilasokkal. Ismét megmagyarázta, hogy a zsidóság ép úgy tagozódik társadalmi, gazdasági és politikai szempontból, mint akármelyik másik felekezet. Lehet, hogy ezt megint hiába magyarázta meg. De akkor is ez nem az ő gondolatainak és szavainak világosságán mulott. Parlamenti beszédével nagy szolgálatot tett nemcsak a magyar zsidóságnak, hanem a demokratikus politikának és az egész magyar közéleti gondolkodás tisztulási folyamatának is.

Gróf Bethlen István beszédének a zsidókérdéssel foglalkozó része is nagy államférfiúi kvalitásokat mutatott. Valamikor ő is másképpen állott ezekkel a kérdésekkel szemben. Ma — bár az ellenzéki padsorokból — sokkal lehiggadtabban, sokkal nyugodtabban, sokkal körültekintőbben analizálta a problémát. Az ő részéről csak természetes, hogy az antiszemita vadságok ellen, a törvényes rend és a polgári egyenjóság mellett foglalt állást. A magyar zsidóság nagy megnyug-

vással olvashatta beszédének ezeket a részeit. Mindenesetre európaibb nívóra emelte a kérdés körüli vitát és a duhaj, gyűlölködő hangnem helyett jól esett a jogrendet követelő és igazságot kereső elmélyedés komoly, előkelő hangját hallani. Csak a konzekvenciák levonása körül találunk okot a megjegyzésre. Ugy gondoljuk, hogy ha a törvény előtti egyenlőséget a modern államélet létalapjának tartja, akkor először is azt kellett volna sürgetnie, hogy ez valóban érvényesüljön és semmiféle szempont által ne korlátoztassék. Másodszor pedig, ha ő maga elismeri, hogy itt a zsidóságnak egy

ötezeréves kultúrájával és olyan néppel állunk szemben, amely az *álami élet más területeiről ki volt szorítva*, akkor hogyan lehet arról beszélni, hogy a magyarságot a zsidóság szorította ki a gazdasági pályákról? Ha azonban ez csak a mai eszmedivathoz hangolt kifejezés mód, amelynek kiegyensúlyozására „a józan, okos, körültekintő, a jogegyenlőséget nem sértő program felállítására” irányuló követelmény szolgál: akkor Bethlen beszédét úgy regisztrálhatjuk el, mint jelentős lépést előre a „zsidókérdés” európaibb megközelítése felé.

Zsidó önvédelem?

Írta: Dr. Kecskeméti György

A napról-napra tapasztalt féktelen izgatás, mely már-már a pogromra való nyílt uszítás határáig is elmegy, felveti a zsidó önvédelem problémáját. Napról-napra hallani keserű, türelmetlen kifakadásokat becsületesen gondolkozó zsidók részéről: hát mindez lehetséges? Szabadon izgatnak tisztességes emberek ellen, a zsidó életét és tulajdonát szabad prédául ígérgetik a legalantasabb uszítástól megrészeült hordáknak, a zsidó becsülete hovatovább szabad prédájává lesz egy hangjában és erkölcsi felfogásában egyaránt eldurvult sajtónak: és mi egy szót sem szólunk? Meg sem kíséreljük a magunk igazának hangztatását!

Amilyen jogosult a kérdés, annyira nehéz rá helyes megoldást találni. Nyilvánvaló, hogy a *védekezés nem élhet — a legtávolabbi vonatkozásban sem — a támadás eszközeivel*. Bármennyire is nehéz az önuralom erényét gyakorolni rendkívüli körülmények között: a zsidóság jogosult önvédelme során nem fordulhat más eszközökhöz, mint

erkölcsiekhez. Ami az élet- és vagyónbiztonság megvédését illeti, *ezt a zsidóságnak a hatóságokra kell bízni*. Végzetes hiba volna türelmetlenségből vagy idegességből elhagynunk azt az egyedül helyes álláspontot, hogy a *törvényes rend fenntartása a hatóságok kötelessége, melyeknek pártatlanságában és érdeklében a legteljesebb mértékben megbízunk*. Ezért tehát a leghatározottabban le kell szögeznünk azt az álláspontunkat, hogy semmi külön zsidó védelmi szervezkedésnek helye nincs, sőt az ilyennel való próbálkozás a legvégzetesebb hiba volna. A mi álláspontunk csak az lehet, hogy itt nincs szó valamiféle külön társadalmi harcról a zsidók és bármely okból rájuk támadó ellenfeleik között: csak a törvényes rend és az ellene bármely okból fellázadt csoportok küzdelméről lehet szó. Amint az antiszemitizmus elhagyja az elvi és politikai harc talaját és a törvényellenes izgatás terére lép, a zsidóság magatartásának alapja vele szemben csak a törvényes renchez

való feltétlen ragaszkodás és az abban való bizalom lehet.

Ez azonban nem jelent tételest és passzívítást: főleg azért nem, mert hiszen nem csupán élet- és vagyónbiztonság elleni izgatásról és kilengésekről van szó, hanem, ami ma talán még súlyosabb, a zsidóság becsületének állandó, rendszeres bemocskolásáról. A zsidóság ellen a legképtelenebb rágalmakat terjeszteni: ez ma bizonyos körök szemében szinte a fő téma egyik kelléke. Ez a becsületrablás nem válogatás az eszközökben. Szerinte a zsidók valamennyien kommunisták, tehát felforgatják a társadalmi rendet, egyben pedig valamennyien kapitalisták, akik a társadalom javaiból kirekesztik az éhezöket; de mindenkép megvetésre és gyűlöletre méltók és velük szemben az emberi szolidaritásnak egy szava sincs.

Ezzel az izgatással szemben a zsidóságnak meg kell találnia a maga hangját. Eddig ezt a hangot nem igen hallottuk. Túl sok energiát fecseleltek belső akciókra, hatalmi pozíciók kiépítésére s időközben a zsidóság hangja kifelé alig nyilatkozott meg. Egy-két cikk a napisajtó hasábjain nem ér fel az idők kivételes komolyságáig. *Nyomatékosabb, ünnepélyesebb tiltakozásra volna szükség. Miért nem lép fel egységesen az egész rabbikar — miért nem olvasnak fel egy napon, mondjuk a következő szöveget: „Szeresd minden zsidó templomban ünnepélyes tiltakozást az ellen, hogy minden érletlen suhanc jogot és hivatást érez magában jöttmenteknek bélyegezni bennünket, egy munkás és hazafias felekezetet? Hogy szinte úri passzióvá, virtouz játékká vált az egész társadalmi elégedetlenség zsidószidásba, zsidóellenes uszításba való levezetése? A zsidóság hivatott vezetőinek tiltakozó hangját, ünnepélyes és határozott fellépését eddig fájdalmasan nélkülöztük. Nem adjuk oda magunkat hiú illúzióknak, nem hisszük, hogy egy vagy több ilyen nyilatkozat más irányt adna az eseményeknek, de abban a súlyos helyzetben, melyben a magyar zsidóság napról-napra jobban érzi — törvényes helyzetének biztosítottága mellett is — hogy szinte szabad prédaként van kiszolgáltatva becsülete, embersége éretlen suhancoknak és ravasz bajbakeverőknek, az ilyen fellépés mindenesetre megerősítene a zsidóság belső ellenállását és tiszteletet ébresztené azokban, akik a nemzeti közvélemény egészséges és nemes gerincét alkotják.*

Szabad-e kétségbeesnünk?

Írta: Dr. KRISZHABER ADOLF, a budai izr. hitközség elnöke

Ha ezt a kérdést felteszem, első sorban arra a kérdésre kell felelnem, *van-e ok a kétségbeesésre?* A kishitűek, a reményvesztettek, csalódottak és nyomorgók minden bizonnyal azt fogják felelni: Igenis, van. De én édes Istenem, mikor nem volt ok a kétségbeesésre? Évezredek nyomorúságai, üldöztetései és az azok nyomában járó szerencsétlenségek mind arról tanuskodtak, hogy Izraelnek van oka a kétségbeesésre. De mikor erre megadtam a választ, fel kell vetnünk a kérdést: a sok nyomorúság, a sok vesződés, a sok szerencsétlenség és a sok üldöztetés ellenére mégis hogyan történt, hogy Izrael még mindig életben van és céltáblál szolgál azoknak, akik akár irigységből, akár pedig más szenvedélyből — rajtuk kívül eső okot keresnek, amiért e nyomorúságos életben boldogulni nem tudnak?

A következők mutadják, hogy *bármennyire iparkodott a rosszhiszeműség, a kételkedés, a magamegfeledkezés az emberiség összes bűneit erre a mi sokat hányott felekezetünkre ráhárítani, nem sikerült a mi szegény felekezetünket megsemmisíteni és annyira háttérbe szorítani, hogy vele számolni ne kellett volna.* Vajjon ennek mi lehet az oka? Nem egyéb, mint hogy ez a mi szegény üldözött és állandóan nyomorított felekezetünk csakugyan az, amiért más tényezők irigylik: *Isten választott népe.* Ez volt, maradt és lesz a jövőben is.

Választott nép volt nem azért, mintha különösen kedvelt része lett volna az emberiségnek, vagy különös kedvezésben részesült volna az anyagi javakban, hanem azért, mert szellemi tulajdonságai felemelték mindenkor a szenvedés poklából és egy bizonyos megnyugvást, türelmet és a jövőben való bizakodást táplált, amely lehetővé tette, hogy ne mondjon le a jövőről és a reményeket ne adja fel arra vonatkozólag hogy sorsa jobbra fog fordulni.

Vajjon mi ennek a nagyszerű megbízásnak az alapja? *Ami a választott népet valóban választott néppé tette, az az erkölcsi erő, amelyet az Úristen kegyelme a kinyilatkoztatás törvényeiben számára biztosított.* A kinyilatkoztatás tette Izraelt valóban választott néppé, mert ez adta meg neki az erkölcsi erőt,

hogy a népek tanítójává fejlődjék, erkölcsi támaszává váljék, az erkölcsöt hirdesse és saját példájával magasztossá tegye.

A kinyilatkoztatás törvényei elvéülhetetlenek. A Tízparancsolat szavai ma is élénken világítják meg az emberiség fejlődésének útját. *Amíg a Tízparancsolat szavai hatással bírnak az emberiségre, addig a fejlődés is biztosítva van.* Mert az emberiség fejlődése csak akkor bír értékkel, ha az erkölcs törvényei szolgálnak alapjául és az emberiség fejlődése a jövőben akkor fogja elérni a legmagasabb fokot, ha a kinyilatkoztatás törvényei mindenkor kétségtelen módon és az egész emberiségre kiterjedőleg egyeduralkodóvá fognak válni. A Tízparancsolat törvényei adják meg az alapot arra, hogy büszkén hirdethessük évezredek óta az emberiségnek, hogy a legelső parancs és hitelv, az Istenhez való közeledésnek legbiztosabb módja, ha betartjuk azt az egyszerű rendelkezést: *„Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat.”* Vajjon ki vonja kétségbe azt, hogy ennek az erkölcsi törvénynek ereje az emberiséget egy magasabb cél felé tömöríti? Ki vonja kétségbe, hogy a sok vesződés, a sok háborúskodás, a sok forradalom között egyedül és kizárólag a szeretet az, amely képesítené az embereket arra, hogy az óhajtott világképet megteremtse. De hogy ez eddig meg nem történt, mutatja, hogy ez a feltétlen isteni parancs még mindaddig megfelelő módon érvényesülni nem tudott. Ne csodálkozzunk tehát azon, hogy ha az egész emberiség körében ez a feltétlen összekötő kapocs nem tudott még olyan erőre kapni, hogy a vele ellenkező ellenséges indulatokat, szenvedélyeket, önzést, gyűlölködést és háborúskodást megszüntetni nem tudta és akad egy kicsiny nép, melynek életében kiindulási pontja volt ez az isteni parancs és mert az emberi társadalom nagy családjában kellő módon érvénye-

A Zsidó Élet

minden magyar zsidó lapja

Fizessen elő!

sülni nem tudott, mindenkor megvétel, gyűlölködés tárgya maradt.

Éppen ezért, mert a sok támadás, gyűlölködés, irigység nem tudott rajta erőt venni, mutatja, hogy a jó Isten javát akarta ennek a sokat szenvedett népnek, mikor egy ilyen életbölcsestől tanúskodó erkölcsi tanítást adott lelkébe és tartotta fenn benne az idők végtelenjén keresztül. Ez mutatja, hogy minden bántalom dacára soha ninc oka kétségbeesni.

A kinyilatkoztatás ünnepén emlékezünk meg arról a végtelen jó-ságról, mely ezekben az erkölcsi törvényekben rejlik s amelynek érvényre emelését az Úristen kifürkészhetlen akarata ennek a szenvedésekre és nélkülözésekre kárhoztatott maroknyi népre bízta.

Az a tény, hogy ennyi megpróbáltatás dacára ez a nép nem tudott megfélemlkedni a kinyilatkoztatás által reábizott erkölcsi törvényekről, hogy azokat mindenkor nemcsak saját kebelében, hanem mindenütt, ahol megjelent, tanította és érvényre iparkodott emelni, — mutatja, hogy *ennek a népnek nemcsak jelene, hanem minden bizonyjal jövője is van* s ez igazolja az Úristen böles rendelkezését, hogy kiválasztott népnek nyilvánította.

Ez a tudat pedig oly felemelő, oly magasztos és oly dicső, hogy *ezért érdemes nélkülözni, szenvedni, tűrni*, mert minden bizonynal el fog következni az az idő, mikor felemelt fővel tekinthetünk a megtett útra, mert a *kiválasztott nép megtette kötelességét* s a kinyilatkoztatás törvényeit nemcsak magáévá tette, hanem istápolta és tovább fejlesztette, olyannyira, hogy *azok az egész emberiségnek közkincesivé váltak* és akkor hátaltel szívvel fogunk betérni szentélyeinkbe, hogy dicsérhessük az Istent, hogy erre a dicsőséges feladatra hivatott el bennünket.

Emeljétek fel testvéreim gondtelt fejeiteket, gondolatok a magasztos hivatásra, amelyre Benneteket a jó Ég kegyelme elhivatott és adjatok hálát Istennek a küldetésért, amelyet az emberiség kebelében teljesítenetek kell. Bízatos és reménykedjétek abban a dicsőséges jövőben, amely igazat fog adni nektek, el fogja ismerni érdemeiteket, fel fog emelni a nyomorúságból, mert Ti szószólói voltatok az Úristen bölcsességének, amely hivatva van az emberiség erkölcsi irányában való teljes kifejlesztést közmegegyezésre és boldogságra előmozdítani.

A kinyilatkoztatás ünnepére

Irta: Dr. HELLER BERNÁT

Aceresz, záró ünnep, — így nevezi hagyományunk a hetek ünnepét, amely ime ránk köszöntött: a Sovuauusz lezárja, teljessé teszi, betetőzi, amit peszach megindított. Peszach meghozta a fölszabadulást, sovuausz arra tanít, miként kell a szabadsággal élni: a szabadságnak alapzatára az erkölcsnek isteni birodalmát építsük föl. Egy némiképp rejtőző aggáda akként magyarázza az ómerszámlálást, hogy Izrael türelmetlenül várta a sovuauszt, a vallásos törvényhozást. Isten — így szól ez az aggáda — megígérte, hogy a szabadság ünnepére majd a kinyilatkoztatás következik. Izrael ezért türelmetlenül kezdte a napokat számlálgatni: megint egy nappal közelebb jutottunk a legfőbb ígérethez, beteljesedéséhez.

Zsidó vallásunk történetének becsületére válik, miként emelkedett, miként magasztosult föl a hetek ünnepének, a pünkösdsnek a jelentősége. Szentírásunkban a sovuausz még csak természeti ünnep, az ómernek, a legkorábban érő gabona, az árpa első kévéjének ünnep. Az ünnepek különleges bibliai olvasmánya, Ruth bájos könyve is erre emlékeztet: Noomi és Ruth az árpaaratás elején érkezik Bethlehembe, — az árpaaratás során ismerkedik meg a hűséges Ruth a nemes Boazzal.

Peszachnak, szukkótnak ünnepléséről a tóran kívül a Királyok Könyve, Ezra-Nehemia Könyve is beszél nekünk. Sovuauszról mások, mint az ünnepi naptárak tórai fejezetében nem szól Szentírásunk.

Szól róla az egyik apokrif könyv: Tóbit-nak bájoságban Ruth-tal vetekedő könyve. Tóbiás jámbor atya, az agg Tóbit a pünkösöd ünneplésére készül. Ünnep előestéjén dús lakomához ül. Mielőtt étkezéshez fogna, kiküldi fiát, nézzen körül, hátha talál Istenhez hű szükkölködőt, akit gazdagon terített asztaluknál ven-

dégül láthatnának. A fiatal Tóbiás riadtan tér vissza azzal a hírrel, hogy Ninive terén temetetlenül hever egy halálra üldözött izraelitának a holtteste. Tóbit otthagyja a lakomát, eltakarítja a temetetlen hittestvért. Tóbit könyve, — merő költemény, de telve zsidó vallással, — azért választja a sovuausz ünnepét, hogy Tóbit önmegtadadásának érdemét ragyogtassa: fölkel még az oly nagy ünnep lakomájáról is, mielőtt akárcsak megízlelte volna, mert a kegyelet köteleltsége hívja. Dús ünnepi lakoma tünteti ki ezt a napot, — de könyvünk, csak mint a hetek ünnepét mutatja be, szóval sem pedzi, hogy a kinyilatkoztatásnak is emléknapja. Tóbit könyvével a polgári időszámításunk előtti második századhoz értünk.

Csak néhány évszázaddal később, a tannák és az amórák korában éri el a sovuausz teljes jelentőségét. Egy késő amóra a többi ünnep fölé helyezi. Érvényre jut s azóta hagyományunkká lett a megállapítás: *aceresz jaum sennitno bau tauró*: a hetek ünnepe annak a napnak a fordulója, amelyen a tóra adatott. (Peszachim 68/b.)

Már pedig a kinyilatkoztatás nemcsak Izraelnek az ünnepe, hanem az egész erkölcsös emberisége. Szól az minden nemzetnek. Az aggáda kérdi, miért nem a Szentföldön hirdette ki Isten a tiz ígét, miért a sivatagban, a Senki földjén? Azért, hogy az senkinek nem egyedüli birtoka, azért, hogy abból senki kizárva nines. (Mechilta Jiszró.)

A tiz ige mindvégig az egyest szólítja meg: téged szabadítottalak ki Egyiptomból; te imádj bálványt, ne esküdjél hamisan, szenteld meg a szombatot, tiszteld a szüleidet, becsüld meg embertársadnak életét, családját, szerzeményét, becsületét, ne légy kaján... te, te, te, mindig te. Midrásunk ezt művészi, sőt művészeti hasonlattal szemlélteti: vannak képek, melyek előtt mindenki azt érzi: reám néz, engem néz. Így a tiz ige hallgatásakor is mindenki azt érezte: ez nekem szól, ez is nekem szól.

Szól is, szóljon is mindegyikünknek és valamennyiünknek, egyéneknek és nemzeteknek, az emberiségnek, az emberiségről, az emberi ségért.

Pensione Ristorante

Tauber Abbazia

elsőrendű orth. kóser konyha, szobák minden komforttal.

Teljes pensió 25 lirától. Clearing fizetés.

Félrevezetési kísérletek a statutum ügyében

A Zsidó Élet legutóbbi számában „Mebukott a statutum” című cikkünkben beszámoltunk arról, hogy a Pesti Izr. Hitközség választmányi ülésén Stern Samu elnök kénytelen volt elismerni a statutumok jóváhagyása körül felmerült nehézségeket. Megállapítottuk ezzel kapcsolatban, hogy ezeknek a statutumoknak jóváhagyása nem az ország egész zsidóságának, hanem csak annak a csoportnak érdeke, mely hatalmi céljai elérésére eszközül akarja használni a statutumokat, amint-hogy azokat ennek megfelelően formálta is meg.

Igen természetes, hogy szenzációs bejelentésünk nagyon kellemetlenül érintette azokat, akik még ma is úgy szeretnék beállítani a statutumok soraát a zsidó közvélemény előtt, mintha azok jóváhagyása már csak bizonyos formalitások miatt késik, de a legrovidebb időn belül be fog következni. Hiszen jól emlékezünk arra, hogy az Országos Iroda elnöke utoljára „Tisri” havában jelentette be, hogy a jóváhagyás közvetlenül küszöbön áll. Azóta már Sziván havát írtuk és a jóváhagyásnak még se híre, se hamva, de nem fogja megakadályozni az optimista elnököt abban, hogy ezt a bejelentést még néhányszor meg ne tegye.

Ezekután az „Egyenlőség” május 5-i számában cikkünkben foglalt állításaink cáfolataképpen részleteket közöl a Pesti Izr. Hitközség március 24-i választmányi ülésének jegyzőkönyvéből. Ebben a jegyzőkönyvben nincs szó arról, hogy a statutumok jóváhagyása körül nehézségek merültek volna fel.

Nem értjük, mit akar az Egyenlőség ezzel a jegyzőkönyvvel igazolni. Hiszen mi cikkünkben egy szóval sem mondtunk, hogy Stern Samu közlése a statutumok jóváhagyása körül felmerült nehézségekről jegyzőkönyvből kerülne volna, hanem azt írtuk, hogy a választmányi ülésről kiszivárgott Stern Samunak egy ilyen kijelentése; azt pedig, hogy ez a kijelentés kiszivárgott, ma is állítjuk és állítjuk azt is, hogy ez meg is felel a valóságnak.

De ha az „Egyenlőség” cikkében cáfolatról lenne szó, nem is foglalkoznánk vele. Vannak azonban az Egyenlőség cikkének olyan részletei, melyek parancsolóan teszik kötelességünké, hogy ellenük szívünk mé-

lyéig felháborodva tiltakozzunk a magyar zsidóság egyetemessége nevében. A szóban forgó cikk ugyanis azt a hallatlan állítást kockáztatja meg, hogy ha ezek a statutumok, melyek megalkotásában az összes hitközségek résztvettek, nem hagnak jóvá, akkor a magyar zsidóság legegységesebb felekezeti jogait érné súlyos veszedelem, akkor nem lesznek jogaink, nem lesz önkormányzatunk, nem lesz hitközségi iskoláink helyzete védett, a magyar zsidóságtól ezáltal elveszti jogait, elveszti az ő vérrrel és verejtékkel megszerzett alkotmányát.

Az Egyenlőség merész és meggonddolatlan kijelentéseivel már elég gondot okozott a magyar zsidóságnak, de érzésünk szerint annyira, mint ezekkel a kijelentéseivel, még soha el nem vetette a súlykot. *Hogyan meri bárki is azt állítani, hogy a statutumok bukása esetén a magyar zsidóság a jogtalanság állapotába jut és elveszti alkotmányát? Hiszen*

a magyar zsidóságnak jogai a recepciós törvényekben és az I. Ferenc József király által szentesített statutumokban gyökereznek,

ezek pedig ma is érvényben vannak, akkor is érvényben maradnak, ha a Kiegészítő Szabályzatot, melynek a címében is benne van, hogy az csak a korábbi és ma is érvényben levő statutumoknak csak kiegészítését tartalmazza, a kormányhatóság nem hagyja jóvá, mert időközben meggyőződött arról, hogy az nem a magyar zsidóságnak, hanem csak a magyar zsidóság egy töredékének érdekeit képviseli. De hogyan lehet egyáltalán a magyar zsidóság alkotmányáról beszélni mindaddig, amíg meg nem alkották azt az alkotmányt, mely nemcsak a neológ zsidóságnak, hanem a zsidóság mindhárom árnyalatának egyformán alkotmánya. Mert az a statutum, melyről jelenleg szó van, csupán a neológ zsidóság részére tervezett

szabályzat, ahogy az Egyenlőség is csak a pesti neológ hitközség hivatalos lapja, bármennyire is a magyar zsidóság politikai hetilapjának kívánja magát címében feltüntetni — nem tudjuk, miféle jogon?

Sok mindenről lehetne még ezzel a cikkel kapcsolatban beszélni, mely tipikus példája annak, hogyan lehet nem tetsző eseményekkel foglalkozva a kérdést mellékvágányra terelni. De ehhez most sem kedvünk, sem terünk. Egyet azonban mégis le kell szögeznünk. Az Egyenlőség a lap mögött a Budai Hitközséget keresi, a cikk íróját pedig egy négyzeti titkárból látja. Megnyugtattuk, a Zsidó Élet harcait nem a budai hitközség, hanem a magyar zsidóság egyeteme érdekében vívja és a Budai Hitközség semmiféle vonatkozásban nem áll mögötte. Mögötte csak előfizetőinek és olvasóinak lelkes áldozatkészsége áll. Ezt persze — úgy látszik — az Egyenlőség saját tapasztalataiból következtetve elképzelni sem tudja. A cikk írója pedig nem négyzeti titkár. Cikkeinket már azokat, melyek aláírás nélkül jelennek meg, a lap szerkesztője és belső munkatársai írják, azok is vállalják értük a felelősséget. *De a statutum elleni harcnak a felelősségét készséggel vállalja a lap mindenkiével, a történelemmel szemben is. Mert azok az új statutumok, melyeknek megbuktatása igenis célunk,*

nem felépítik, hanem lerombolják a magyar zsidóság alkotmányát, mikor lerombolják a hitközségek autonómiáját,

melyek ennek az alkotmánynak legfőbb védőbástyái. Ha pedig vannak az új statutumokban — amelyek megfogalmazása valóban kiváló munka — olyan intézkedések, melyek — mint az iskolák önállóságának kiépítése — tényleg kívánatosak, meggyőződésünk, hogy a kormány a statutumok jóváhagyása nélkül is meg fogja találni az útját és módját a kívánatos megoldásnak.

Végül: egy másik hetilap is foglalkozik cikkünkkel. Hangja, modora, kiállításának módja azonban olyan, hogy feleslegesnek és komolytalannak tartjuk rá válaszolni.

Dr. FRENKEL BERNÁT vallás-
tanár **zsidó nevelő intézete**
BUDAPEST, XIV. KERÜLET, SZABÓ JÓZSEF-UTCA 14. — TELEFON: 1—354—71.
Internátus a városligeti villanegyedben, kertes villában, minden iskolatípus közelében. Fiúknak és leányoknak
Leánytovábbképző 14 évesnél idősebbek képzésére és gyakorlati irányú tanfolyamok
Gyermek- és diáküdülő a Svábhegyen subalpin, klimatikus gyógyhatású helyen. Díjmentes prospektus.

Kecskeméti Vilmos emlékezete

Hetek multak el már *Kecskeméti Vilmosnak*, lapunk főszerkesztőjének halála óta, de még egyre érkeznek az ország minden részéből a részvét jóleső megnyilatkozásai.

Alant közöljük az időközben beutott leveleket és táviratokat:

Megdöbbenéssel értesültem e percben őszinte jó barátom hirtelen elhunytáról. Az érintkezés ritkasága sem a szeretet, sem a megbecsülés fokát nem erőlténthette, a hirtelen elmulás feletti fájdalom oly élénk, mintha legszorosabb együttélésből, legközelebbi közelemből ragadta el a halál. Amidőn ezen őszinte nagy részvétemnek igaz kifejezés adok, megkérem Önt, hogy az őszintes kedves Hozzátartozóknak tolmácsolja együttérzésemet mely gyászukban. Szívélyes üdvözléssel: Dr. Propper Aladár.

Megdöbbenéssel értesültünk Nagyságod kedves Férjének, az általunk mélyesen becsült Kecskeméti Vilmos főszerkesztő úrnak hirtelen haláláról. Fogadja Nagyságod e szomorú alkalommal meleg együttérzésünk és őszinte részvétünk kifejezését. A Megboldogultat a felekezeti élet körüli működése közben jó zsidó célokat szolgáló egyesületünk vezetői megbecsülni és tisztelni tanulták és most mi is őszintén átérezzük a nagy veszteséget, mely halálával felekezetünk nyilvános életét érte. Nagyon kérjük, hogy őszinte részvétünket b. Családjá, valamint a szerkesztőség tagjai előtt is tolmácsolni kegyeskedjék és vagyunk hittestvéri tisztelettel: *Vivó és Atletikai Club. Klein Elek* ü. v. elnök, dr. *Vilner Ferenc* főtítká.

Megdöbbenve értesültem unokám által, mily pótolhatatlan veszteség érte Önt, valamint az egész családját kedves férje elhunytá által. De nemesak Önt, Nagyságos Asszonyt érte a nagy gyász, hanem a zsidóság vesztett el egy igaz pártolót, aki küzdött az igazságért, aki tollával rámutatott arra, hogy kell üldözött fajunkon segíteni. Mint barát, érzem a nagy veszteséget. Fogadja Nagyságos Asszony, valamint az egész családja őszinte részvéteimet. Tisztelője: *Weisz Mór*.

Hivatali eljárásban lévén, csak most értesültem az Önt ért súlyos csapásról. Mélyen megdöbbenett a gyászos hír, mert az elhunyt megboldogulthoz őszinte és meleg szálú

barátság fűzött. Pótolhatatlan veszteség a korai távozása az egész honi zsidóságnak és azon szorosabb érzelmi körnek, melyért Ő oly buzgón és önzetlenül küzdött. Gyászában igaz zsidó együttérző szívvel osztozom, igaz híve: dr. *Ehrenthal Aladár*.

Mindkettőnk megdöbbenett a szörnyű csapás, mely Önt kedves férje elmulásával érte. Ezekben a nehéz percekben Önnél van minden együttérzésünk és mélyes részvétünk a kifürkészhetetlen Végtetnek eme hirtelen és váratlan csapása felett. A mi Istenünk támogassa és vigasztalja Önt e nehéz órákban. Szolgáljon vigasztalásul, hogy egész életében nemes és önzetlen harcot folytatott a mi sok szenvedéssel sújtott hittársaink és fajtestvéreink érdekében. Nyugodjék bele a Mindenható megváltozhatatlan akaratába és keresse vigasztalását az Ő nemes, szép és harcos életére való visszaemlékezésben. Fogadja még egyszer legőszintébb és fájdalmas részvétünk kifejezését. Kezeit csókolja kész híve: dr. *Kertész Ármin*.

Mint régi, úgymondhatnám, propagálója becses lapjúnak, fogadja, bár elkésve — el voltam utazva — legőszintébb fájdalommal ékesített legőszintébb részvéteimet, kegyeskedjék tőlem egyelőre ezen az úton elfogadni, én is azt mondom — a jó Isten rendelkezései kiszámíthatatlanok és ezért nem tudunk és nem tudunk perbeszállani sohasem a jó Isten emez rettenthetetlen idő előtti akaratával szemben. De kedves Szerkesztő Uram, találjon Ön és kedves Anyja önagsága vigaszt abban, hogy Ő, a Boldogult törhetetlen bajnoka és gerinces ember volt egész életében a zsidó érdekek igaz kivívásáért. Ön, mélyen t. Szerkesztő Uram, méltó utódja — sajnos, korán elhunyt, nagynevű Édesatyjának. Mélyen átértzett tisztelettel: *Brück Miksa*, a budapesti hitközség régi és jelenlegi előljárója.

Fellner Leó és hitvese igaz nagy-rabecsüléssel és együttérzéssel adnak mélyes részvétüknek őszinte kifejezést és szívből osztják fájdalmas gyászukat. A Megdicsőült emléket kegyeletes szeretettel fogjuk megőrizni, akiben egy derék jóbarátot, felekezetünk pedig egyik legjobb fiát vesztette.

Tíz napi távollét után csak most értesültem Édesatyjának váratlan és szomorú elhunytáról. Megrendült lélekkel vettem ezt a rám nézve is

tragikusan ható gyászhiert tudomásul, mert én egy megértő jóbarátot, a zsidóság pedig egyik leggerincesebb, legkeményebb egyéniségű tagját vesztette el, aki példát mutatott, hogy a szegalelkűség, a lakáj-szellem — felfelé — csak lekiacsinylést és lebecsülést válthat ki, de megbecsülést soha! A Megboldogultat a keresztény felekezeteknél is a legmesszebbmenő tisztelet és nagy-rabecsülés övezte s már ezen szempontból is felmérhetetlen az a veszteség, mely elmulásával kapcsolatos. Sokkal frissebb és sokkal fájóbb a seb, semhogy meg merném kísérlni, hogy gyarló emberi szavakkal vigasztalásukra siessek, de ha némi vigaszt nyújthat az a tudat, hogy vannak, akik egész lelkükkel vesznek részt nagy szomorúságukban, akkor biztosíthatom Önöket, hogy a legteliesebb rokonérzéssel s a legbensőségesebb együttérzéssel állók Önök mellett megpróbáltatásaik eme súlyos napjaiban. Az Úr adjon Önöknek vigaszt és enyhülést, áraszsa Önökre gazdag kegyelmét s engedje, hogy az Atyja által kijelölt úton — a szeplőtelen becület, a jóság s a lelki tisztaság útján járva — hasznos és áldásos működést fejtszen ki a magyar haza javára. Édesanyja önagságának tiszteletteljes kézesókomat és benső részvéteimet kérném tolmácsolni. Igaz tisztelettel őszinte hívük: dr. *Radó Arthúr*.

Peszach első napján kaptam a Megdicsőültől igen kedves sorokat, amelyek fokozták a magam és családom ünnepi örömét, mert azt is írta a Megboldogult, hogy „mindig szívesen látom... lapom munkatársai sorában”. És hétfőn már átszármnyalt a jó Isten angyalai sorába. Döbbenet fogott el úgy feleségemet, mint magamat ezen mélyen le-sújtó hír vételénél. Nekem igen kel-ves volt a Megdicsőült és örömmel szolgáltam úgy a „Zsidó Évkönyv”-ben, mint a „Zsidó Élet”-ben. A tegnapi lapban olvastam Nagyságos Asszony fájdalmas gyönyörű szava-ait és feleségem részvétét is a leg-melegebben tolmácsolva, buzdítá-sára is, de a magam elhatározására is megígérem, hogy Isten segítségével a továbbiakban is készséggel ál-lok majd kínáló alkalommal a „Zsidó Élet” rendelkezésére. Amidőn újból kifejezem igaz részvétün-ket úgy kegyed, mint kedves fiai előtt, vagyok sokszoros hívük

Dr. *Goldberger Izidor* főrabbi Tata

P e. dr. *Friedmann Dénes* főrabbi Újpest.

Aránytalanságok kiegyenlítése

Még egy hozzászólás Dr. Molnár Kálmán tanár ur nyilatkozataihoz

A kérdések, amelyeket e lapban a mélyen tisztelt professor úrhoz intéztek, főképp a második enunciaciója miatt — az ügy tulajdonképeni lényegét nem érintették. Kétségtelen, hogy csak erős presszió bírhatta rá a tudós férfiút, hogy első igazán nagyszerű nyilatkozatának hatását az utánaantikáló mondatokkal meggyengítse; mi értjük és méltányoljuk ezt a lépést, amely bizonyára elég nehezére eshetett, de aránytalanság „kiegyenlítéséről” lévén szó, szükségét érezzük a fentemlítettek kívül még néhány kérdést hozzáfűzni. — Végezzünk először egy rögeszmével és pedig a „zsidó túlsúlyt” és az ezzel kapcsolatban levő „aránytalanosság visszazsírításával.” — Ezeknek az antiszemita valótlanosságoknak folytonos hangoztatása és mindennapi ismétlése már azt eredményezte, hogy mindenki való állapotnak tekinti és e mese önkéntelenül is irányt szab gondolkodásunknak; az általánosítási mánia mindjárt az egész zsidóságra terjeszti ki, ami egy-két egyénnél esetleg tapasztalható; a régi közmondás: „gutta cavat lapidem” — itt alaposan bebizonyosodott; mert nem a hamis fogalmak nagyon csekély ereje, hanem azoknak folytonos hangoztatása és szüntelen ismétlése kölesönöznek bizonyos erőt a jelzett tévhitnek. Az elvitathatatlan tények — a valódi állapotok egyszerű felismerése — cáfolják meg legjobban a koholt állításokat. — Kérdezzünk tehát:

Az 1867. évi kiegyezés óta mennyi főispánt, mennyi más közjogi szerepvivőt stb. neveztek ki. Hol terpeszkednek közöttük aránytalanul a zsidó vallásúak? Hol van itt a rovásukra „kiegyenlíteni való”?

Fontos politikai alkalmakról, hivatalos fogadásokról, fényes díszbeidékekről a legmagasabb rangú körokben lehet gyakran olvasni, de ha a jelenlevők hosszú névsorát áttekintjük, egyetlen-egy zsidó névre sem akadunk; „ott nincs számodra hely!” lehet itt citálni. Hát hol van itt a „rovásukra” kiegyenlíteni való?

Milyen, nem is törvény által előírt arány észlelhető a bírói, vagy a közigazgatási tisztviselői karnál? Ahol valóban esodának számít, ha oda kivételesen egyszer egy zsidó kerül állásba.

Kell tehát visszazsírítás ott, ahol nemcsak *túlsúly* — de még súly sines?

Hogy egyetlen-egy foglalkozásnál, a banküzletnél, ily túlsúly előfordul, az tény, ennek okait most ne kutassuk, de kétségtelen, hogy ezen az egyetlen téren az aránytalanság nagyon könnyen kiegyenlíthető. Utána azonban joggal lehet majd kérdezni: csak ezen az egyetlen téren történjék meg az „aránytalanosság kiegyenlítése” — a többin pedig maradjon fenn az idők végtelenségéig?

Ha még tekintetbe vesszük, hogy a teherviselésnél ez éppen megfordítva van és az „aránytalanosság” sokkal szembetűnőbb, mert a magyar zsidóság az összes adóknak nem a számszerinti kb. 7%-át, hanem 36%-át fizeti, tehát ötször annyit, mint amennyi számszerint járna. Csúnya hipokrizis tehát „aránytalanosság kiegyenlítéséről” deklamálni akkor, amikor az a másik oldalon valóban jogosult és indokolt lenne.

Még sokfélélt lehetne kérdezni, de nem kívánok részletekbe bocsát-

A hallócső

*Egy sztetoszkópot örököltem én,
Ezt hagyta rám orvos apám, szegény
Jgy nem a rimnek kedvéért irom,
Mert ez maradt csak a pár virágszirom
Most is elnézem a sztetoszkópot,
Sok használatból bizony elkopott. —
Ezzel vizsgálta meg, hogy ki beteg,
A rossz tüdőket és rossz sziveket.
Látom most is, apám mint ráhajol
Egy tört beteg szívére valahol,
Most én illesztem rá a filemet,
Amint ő tette, ötven év lehet
Érzem még rajta keze melegét
S ajkán, hallom, a biztató beszéd:
A szive s a tüdeje rendbe van,
Nincs semmi baj, ne legyen nyugtalan!
S a beteg pilláján egy könny remeg:
Jó doktor bácsi, Isten áldja meg!
De minek irom ezt most én ide,
Hisz nem emlékszik már rá senkise.
Pihen betege sok-sok éve mind
S a hallócső rám szomorúan tekint.
Falusi doktor volt mint annyi száz,
Ki csak másoknak bajára vigyáz,
Ki azután örökre elpihen
S egy sztetoszkóp marad, más semmi sem.
Én róla írok ötven éve már,
De az én időm is már végrejár.
Veled, rokkant csó, mi lesz, nem tudom,
Nekem még kincs vagy, másnak semmi, lom.
Óreg sztetoszkóp, mi lesz teveled?
Csak nézlek búsán. Nincs rá felelet
S szívem megcsapja ősi lehelet.*

FELEKI SÁNDOR

kozni. Miután azonban mindeme tévtanok ú. n. „tudományos” mezen lépnek a közönség elé, legyen szabad egy valóban tudományos, sem nyomás vagy presszió által vissza nem riasztható férfias véleményt ide iktatni.

A német protestáns egyház egyik dísze és elsőrangú tekintélye, a berlini egyetem tanára, Adolph Harnack „A kereszténység küldetése és kiterjedése” című nagy művében híres francia kollégájának, Ernest Rénannak következő mondatát idézi: „Egy fanatikus nemzetség megfosztotta a zsidóságot saját jutalmától és megakadályozta, hogy betakaríthassa az általa előkészített aratást” — és ezen idézethez a következő magyarzatot fűzi:

„Oly igazságtalanság, melyet a pogány egyház a zsidósággal szemben elkövetett, a történelemben halatlant. — A pogány egyház letagadta tőle mindent, elveszi tőle szentkönyvét és míg ő maga nem más, mint átalakított zsidóság, minden összefüggést vele szétvág. — A leány eltaszítja, édesanyját, miután azt kizsákmányolta. „Sapientia sat.” — annyi bizonyos, hogy ha ezt, vagy ilyenfélét ma mondana Németországban egy német teológus, a náci azonnal „Konzentrationslagerba” helyeznék őt el.

Heautontimorumenos.

Meghalt

a munkácsi főrabbi

Lapunk zártakor vesszük a lesújtó hírt, hogy Spira Lázár, a nagy munkácsi pap, akinek betegségét az egész világ zsidóságának féltő érdeklődése kísérte, meghalt. Elmúlása nagy gyász a egész világ zsidóságának, elsősorban az orthodox zsidóságnak, melynek egyik dísze, legkiemelkedőbb alakja volt. Óriási tudása, nagy héber műveltsége világszerte ismertté tették nevét. Így arról is híres volt, hogy neki volt egész Európában a legnagyobb héber könyvtára. Temetésére, mely szerdán délután volt tizezrek sereglettek össze különvonatokon, autókon, sőt repülőgépeken. A végtisztességen a hatóságok is képviseltették magukat, így a eszeshzlovák kormány képviselőiben Bezdég Sándor dr. jelent meg, míg a zsidó pártot Gróh Sándor dr. képviselte. Utódjául községe vejt Rabinovics Palchát választotta meg.

A budai hitközség új képviselőtestülete hitvallást tett az autonómia mellett

Határozati javaslat az autonómiáról

Április 28-án és 29-én tartotta első közgyűlését a budai zsidóság új parlamentje. Ez a közgyűlés nemcsak azt mutatta meg, hogy az új képviselőtestület nagy többséggel híven kitart az ősi hitközség 800 éves autonómiája mellett, hanem azt is hogy azok, akik magukat úgy kívánták a választási kortesiratokban az ellenzéki oldalon feltüntetni, mintha az autonómiának ők is törhetetlen hívei lennének, csupán a jelenlegi eljárásnak ellenzékei, valóban az autonómia megsemmisítését akarják szolgálni, mert különben ők is részt vehettek volna abban a nagyszerű gesztusban, melyben a képviselőtestület leszögezte magát az autonómia sérthetlensége mellett.

Dr. *Kriszhaber* Adolf elnök nyitotta meg a közgyűlést. Üdvözölte a megjelent képviselőtestületi tagokat majd kegyelettel emlékezett meg az elmúlt év nagy halottairól, báró *Wlasics* Gyuláról, *Sipőcz* Jenőről, báró *Kohner* Adolfról, dr. *Schlesinger* Sámuelről, *Magyar Mannheimer* Gusztávról, majd *Schwarz* Samuról, a Szent Imre városi körzet kiváló elnökéről, és *Kecskeméti* Vilmosról, a *Zsidó Élet* harcos főszerkesztőjéről, végül *Pollák* Manó és *Dukesz* Ferenc képviselőtestületi tagokról. Meleg szavakkal üdvözölte *Kertész* Manó dr. elöljárót 25 éves házassági évfordulója és *Diósi* Jenő főtitkárt ötvenedik születésnapja alkalmával.

Áttérve a legutóbbi hónapok eseményeire beszámolt azokról a fáradozásokról, melyekkel a budai és pesti hitközségek körül felmerült ellentéteket kívánta kiküszöbölni és melyeket a jövőben is folytatni akar és kérte a közgyűlés tagjait, hogy a szeretet és megértés jegyében fogjanak össze annak érdekében, hogy a vezetőség programja keresztülvihető lehessen.

Az autonómia mellett

Miután az elnöki jelentéshez senki sem kívánt hozzászólni, áttértek a napirend következő pontjára, az elöljáróság határozati javaslatára, mely a következőképpen szólt:

„A hitközség teljes autonómiájának elvi alapján áll és elutasít minden olyan eszmét, törekvést vagy

irányzatot, amely hitközségünket más községekbe beolvasztani, vagy hitközségünk önrendelkezési jogát feladni esetleg csorbítani kívánná.”

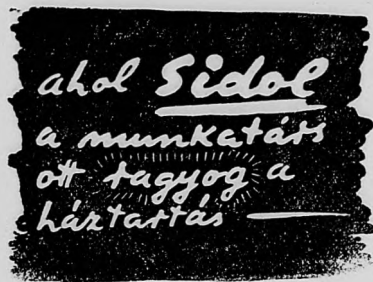
A határozati javaslatához elsőnek annak előterjesztője, dr. *Gosztonyi* Ármin, a Szentimre városi körzet alelnöke szövelt hozzá, aki rámutatott arra, hogy a választások lezajlottak, az ösválasztók az autonómia mellett döntöttek, minden ezzel ellenkező gesztus az ösválasztók akaratának meghamisítása lenne, ennél fogva a képviselőtestületnek erkölcsi kötelessége, hogy munkásságának megkezdése előtt magát az autonómia mellett leszögezzék. Foglalkozott a statutumok kérdésével is, és örömmel állapította meg, hogy a *Zsidó Élet* híradása szerint a kormány egyelőre nem szándékozik azok jóváhagyásával foglalkozni, tehát elhárul az a veszély, melyet azok jóváhagyása a budai hitközségre jelentene. Ez fényes elégtétele a budai vezetőségnek, elsősorban dr. *Csobádi* Samu alelnöknek, aki a legelősebb harcot folytatja a statutumok ellen. Kéri a határozati javaslat elfogadását.

Óriási lármával és ellentmondással fogadta az egyesülési párt a javaslat előterjesztését. Egymásután álltak fel szónokai, odatendálva, hogy a javaslatot vegyék le a napirendről. *Fábián* Béla dr. azt vitatta, hogy a kérdést nem lehet tárgyalni, szerinte az alapszabályok erre nem adnak módot.

Dr. *Hazai* Béla szólalt fel ezután. Kijelentette, hogy ő is az autonómia híve, csak a jelenlegi vezetőség ellenzéke, mégis kéri, vegyék le az indítványt a napirendről. Ugyanezt kívánta *Bene* Sándor dr. is.

Dr. *Berényi* Sándor rámutatott arra, hogy a határozati javaslatnak igenis megvan a célja, mert a választások alkalmával a túldoldal azt hirdette, hogy ő is híve az autonómiának és így most ezt alkalma van bebizonyítani.

Alapi Béla arra emlékeztetett, hogy 1921-ben *Berényi* Sándor és *Katona* Gyula elöljáró is aláírták azt a körlevelet, mely a budai hitközségnek a pestivel való egyesítésére vonatkozott. (*Berényi*: Ez igaz, de akkor Buda bajban volt. Pestnek

akkor emiatt nem kellett a fuzió!) Bejelenti, hogy ha szavazásra kerül a sor, pártja kivonul a szavazás elől.

Strausz Lajos kívánta, hogy a vitás kérdések békés egyetértésben oldassanak meg. *Schwarz* József a javaslat ellen szólt fel, aki után *Biró* Géza min. tan. a Chevrá elnöke mutatott rá arra, hogy az a felfogás, mely szerint a közgyűlés csak bizonyos tárgyakkal foglalkozhatna, merőben helytelen. A közgyűlés szuverén és minden kérdéssel foglalkozhat. (Nagy taps.)

Weisz Károly és *Sós* Endre a javaslatnak a napirendről való levételét kívánták, majd szavazásra került a sor, mely elől az egyesülési pártiak kivonultak. Végül az elöljáróság javaslatát a közgyűlés 84 szavazattal egyhanguan elfogadta.

Ezután került a sor a napirend 3. pontjára, az elöljáróság jelentésére, melynél az ellenzék ismét nagy vitát provokált, miután kifogásolta a jelentésnek azt a részét, melyben az elöljáróság arra kéri azokat, akik a hitközség tagjainak lelkületét mesterséges módon zavarták meg, hogy szálljanak magukba s nyugodjanak bele a választások eredményébe.

Dr. *Bene* Sándor tiltakozott az ellen, hogy a budai zsidóság lelkületét bárki is mesterségesen megzavarta volna. *Aczél* Gyula pedig azt kifogásolta, hogy a bizottsági jelöléseknél nem respektálták az ellenzék óhajait.

Aczél Gyula felszólalására válaszulva *Gesztés* Ferenc erőlesen rámutatott arra, hogy az ellenzék jelölteit egyrészt azért nem lehetett figyelembe venni, mert elkéstek a jelöléssel, másrészt, mert biztosítani kellett a bizottságok nyugodt munkáját. A közgyűlésen lehet végnélkül szónokolni, de a bizottságokban dolgozni kell. Már pedig nem igen volt valószínű, hogy az egyesülési párt tagjai, akik a pesti hitközség érdekeit képviselik, ebbe a nyugodt munkába beleilleszkedni kívántak volna.

Gesztes Ferenc szavai természetesen igen súlyosan érintették az együttműködési pártot, melynek részéről *dr. Illés* Jenő tiltakozott az előljárási jelentésének egyes kitételei ellen. Utána ismét *Gesztes* Ferenc beszélt, aki félreértett szavainak kiigazítása címén megállapította, hogy az egyesülés pártja a maga részéről nem volt olyan koncilians, mint amilyet a maga számára kíván. A Chevra választások idején egyik főkorifeusa kijelentette, *Biró* Géza, a Chevra elnöke előtt, hogy őt szívesen megválasztják elnöknek, de csak akkor, ha beleegyeznek, hogy a képviselőtestület listáján egyetlen autonómista se szerepeljen.

A közgyűlés többsége beszéde végén lelkes ünneplésbe részesítette *Gesztes* Ferencet, aki után *dr. Sebestyén* József szólalt fel az egyesülési párt részéről. Beszéde folyamán új éles hangot használt, hogy az elnök kénytelen volt őt több ízben a parlamentáris formák betartására figyelmeztetni. Végül az elenzék ismét kivonult a szavazás elől és a többség az előljárási jelentését egyhangúan fogadta el. Ezzel a közgyűlés első napja véget is ért.

A második nap

A közgyűlés második napján *dr. Kriszthaber* Adolf elnök megnyitó szavai után *Sebők* Zsigmond pénzügyi előljárási tartotta meg exozéját Hatalmas elokvenciával, a számok adatait tűzijátékszerű sziporkázásával előadása a wekerlei idők pénzügyminiszteri beszámolóira emlékeztetett. Köszönettel emlékezett meg elődje *Auer* Róbert eredményes munkásságáról, majd saját munkájára áttérve leszögezte, hogy a hitközség pénzügyeinek vezetésében mindig igyekezett a takarékoság elvét szem előtt tartani. Csak oly kiadásokat engedélyezett, melyek a hitközség anyagi és erkölcsi kára nélkül mellőzhetők nem voltak. A hitközség anyagi helyzete örvendétesen javult. A múlt év homlokterében a szentimrévárosi templom építkezése állt. Itt a vállalkozó fizetési nehézségei folytán nemesak az 1936 évre előirányzott összegeket kellett megfizetni, hanem 1937, 1938, sőt 1939-ben esedékessé váló összegeket is. A kedvező adóbevétel arra készítetik, hogy felvesse bizonyos adóelhárítási gondolatát, elsősorban a *Kisemberek adójának leszállítása* tekintetében. A *hátralékos adókra* 48.600 pengőt irányzott elő a költségvetés és 80.000 pengő folyt be. Emellett az

erre az évre előirányzott adók 93 százaléka folyt be. A hitközség vagyona is szaporodott 54.000 pengővel. Az adókat az előljárási kulturális és karitatív célokra használta fel. Végül köszönetet mondott a képviselőtestületnek megértő magatartásáért és kérte a felmentvény megadását az előljárási és a számvizsgáló bizottság részére. (Nagy taps.)

Dr. Kriszthaber Adolf elnök mondott köszönetet *Sebők* Zsigmond előljárási munkájáért és a tartalmasság exozéért, majd indítványozta, hogy a költségvetést általánosságban és részleteiben együtt tárgyalja a közgyűlés. Az elnöki indítványt a közgyűlés elfogadta és áttért a zárszámadás részletes tárgyalására, amikor is az elnöklést *dr. Csobádi* Samu alelnök vette át. *Rejtő* Armin részletes objektív kritikát tartalmazó beszéde után *Nagy* Elemér szólalt fel a zárszámadáshoz és köszönetét fejezte ki az előljárási az eredményért. Utána *Leicht* Zsigmond bírálta a zárszámadást, majd *Gesztes* Ferenc fejezte ki örömét afelett, hogy az előző nap szenvedélyes vitái után minden szónok tárgyilagos kritikuskán bizonyul. Az 1936. év a legmozgalmasabb évek egyike volt az évszázados budaihitközség történetében. Az előljárási kénytelen volt egyik kezében kardot tartani, a másikkal építeni. De nemesak az előljárási végzett elismerésre méltó munkát, hanem a bizottságok és a *Diósi* Jenő főtitkár vezetése alatt működő tisztikar is. A zárszámadást elfogadja.

Dr. Csobádi Samu elnök ezután bezárta a vitát. Most *Katona* Gyula kultuszelőljárási válaszolt *Rejtő* Armin felszólalására és közölte, hogy a templomulések eladásából származó jövedelem azért csökkent, mert igen sok nehéz anyagi körülmények közé intott hittestvérek leszállították a bérleti díjat, sőt sok esetben el is enedték.

Kalmár Sándor gazdasági előljárási után ismét *Sebők* Zsigmond pénzügyi előljárási szólalt fel és válaszolt a vita során elhangzott kritikákra, majd *Diósi* Jenő főjegyző ismertette a számvizsgáló bizottság

jelentését. Ezután a közgyűlés a zárszámadást és a mérleget csaknem egyhangúlag elfogadta és a felmentvényt az előljárási bizottságnak és számvizsgáló bizottságnak megadta. *Gesztes* Ferenc indítványára most a közgyűlés jegyzőkönyvi köszönetet szavazott az előljárási bizottságnak, majd titkos szavazással megválasztották 10 adó-kivető és 10 adófelszámolási bizottsági póttagot.

Végül *Schwarz* József, *Bitskey* Jenő, *dr. Sebestyén* József, *Hirschl* Sománé, *Weisz* Jakab és *Diósi* Jenő felszólalása után képviselői jogot szavazott meg a közgyűlés a Maskillel Dal egyesület elnöke részére és ezzel véget ért a budai hitközség új parlamentjének kétnapra nyúlt első tanácskozása.

ÉBRESZTŐ

Reggeli táplálékát keresve, már kopog a fán a szorgalmas ács: a harkály. Segíti e munkában a stigli fűrészelő hangjával sűrűn csatogtatja a pacsirta is a reggeli köszöntőt: „pitypalaty”, de mindnyájuk között legbájosabb az énekesmadarak kis királynőjének: a fülemülének párjához intézett dala. Az alföldi róna bájos idilljének nincs határa. Az illatos mező szivárványszínű harmateseppejével méltó a legnagyobb művész esetjére is.

„Szár az ágon hallgató ajakkal meddig ültök csüggéd madarak?” Mire vártok kedves hittestvéreim, hogy mint a csik a folyó vízben puhává főjjetek? Nem érzitek, milyen mohón dolgozik a szivattyú, hogy tüdőtokból a levegőt, eretkből az utolsó esep vért is kiszívja. *Ki eből a négy fal közül, eből a komor városbörtönből, ki a falvakba: észszel, erővel és szorgalommal fáradni a mezői munkában!*

„Aki ételt, italt adott, annak neve A zsidóság mindenütt úttörő volt, ahová sorsa állította. Ha más nincs: sátorban aludni! A sátor levegője nem meleg, de üdítő és az első napsugárra felébredve, harmatcseppel ajkatokon mondjátok el a gyermekkori imát:

„Aki ételt, italt adott, annak neve legyen áldott...”

Fried Ignác.

A temetőlátogató közönség szíves figyelmébe!

A „MIKEFE” kertészképzőtelepe, amely árva és szegénysorsú gyermekeket képezi ki a kertészeti pályára a temetőben lévő virágárusító pavilonban a maga által termelt növényeket árusítja. — Pártoljátok a „MIKEFE” árvait!

SOVUAUSZ

Írta: Dr. Rubinstein Mátyás szekszárdi főrabbi

Borus egünkre feljött egy sugárzó nap, eljött áldott sovuausz-ünnepeünk.

Különös kegye a Gondviselésnek, hogy ádott nekünk ünnepeket. Ki tudja, hová lettünk volna ünnepek nélkül. Mert nekünk az ünnepek nemcsak ünnepi alkalmak, fénypontok, a lét szürkeségében, a felfrisülés fordulópontjai fáradalmaink közepett, hanem fenntartó oszlopai létünknek, megmaradásunk megvihatlatlan várai. Egy-egy ünnepünk az örök rendeltetésünket igazoló egy-egy eszmének a hordozója.

Mit jelent a sovuausz ünnepe ezen a sikon? Megmondja ezt mindjárt az első ige s különösen a mai viszonyok tükrében tűnik ki e közönlivalónak el nem múlt jelentősége, el nem homályosuló fensége.

Milyen nagy haladást jelentett az emberiség kulturtörténetében már az érzéki istenmegismerés megdöntése is: „Ne csinálj magadnak faragott képet... Ne imádd s ne tiszteld azokat...”

Mily naiv, gyermeteg istenfelfogás volt ez, az embernel hatalmasabbat nálánál alantabbállóvá silányítani, élettelenységbe merevíteni. Az összes népek közül egyedül Izrael ismerte ezt föl az ókorban, egyedül ő foglalt állást ellene. S ha Izrael ezt nem látja meg s nem nyitja ki az emberek szemét, talán még ma is érzéki istenmegismerésben lenne elfogódott az emberiség. Hogyne? Hiszen látjuk, hogy napjainkban vissza tud térni, felujulni a pogányság.

Am ennél nem csekélyebb jelentőségű volt az, hogy Izrael átfogóvá, egyetemessé tette az Isten gondolatát. Az ő Istene tartott ítéletet a fáraó felett Egyiptomban, mert nincs külön egyiptomi s külön izraelita Isten, hanem csak egy Isten van.

Ahogy Izrael az érzéki mozzanatot kiküszöbölte az Isten fogalmából, úgy kirekesztette belőle a nemzeti elkülönülés, elzárkózás gondolatát is. Nincs külön nemzeti Isten, hanem csak egy Isten van, aki örökkévaló, mindenható, ég s föld Alkotója s az emberiség jóságos Atyja, kegyes Gondviselője. Ő nem tür zsarnokságot, nem engedi, hogy egyik nép rabigában tartsa a másikat, szabadnak akarja valamennyi népet, mert egy Isten Ő, az egész emberiség, az összes népek Istene, ahogy a proféta is mondotta: „Nem egy Atyánk van-e mindnyájunknak,

nem egy Isten teremtett-e mindnyájunkat, miért legyünk hát hűtelenek egymáshoz?...”

A színaji kinyilatkoztatás igéje tehát, amely az Istent a szabadság Istenének jelenti ki, bennfoglaltan a szeretet Istenének is nyilvánítja Őt. És ebben van az a megnyugtató derű, ez a biztató fény, amely a kinyilatkoztatás ünnepéből felénk árad. Lehet szenvedésünk tengernyi, lehet sorsunk szomorú s szánalmas, — az nem ronthatja le azt az igazságot, hogy magasztos eszmék, fenségesen fenséges igazságok örözöl, letéteményeseiül rendeltettünk. Az Istenhez méltó hitet vallunk az Istenről s az Isten képéhez méltó s egyedül üdvözítő emberi érzésnek: a szeretetnek vagyunk hirdetői.

Vegyen körül bármilyen sötét, rémes éjszaka bennünket — e két igazság el nem fogyó fényfel fog világitani s meg fog tartani bennünket is, mert az igazság ereje

nagy, megmarad s megtartja azt is, aki hisz benne.

Igaz, Izraelt szabadította ki az Örökkévaló Egyiptomból s éppen a kinyilatkoztatás igéit bevezető szent szakasz mondja: „... ti lesztek nékem valamennyi nép közt az enyéim”. De a következő ige már megmondja, hogy mennyiben lesznek ők a többenél különb népe az Örökkévalónak, annyiban, hogy szent papi népe lesznek az Örökkévalónak: „És lesztek ti nékem papok birodalma s szent nép.” Arra rendeltette, hogy tanító, oktató nép legyen, az Örökkévaló tanait hirdető, a színaji igazságokat terjesztő, hogy valamennyi nép birtokába jusson a világosságot hozó, üdvőt árasztó égi tanoknak, ahogy már megmondott Ábrahámnak: „És meg fognak áldatni te benned a föld minden nemzetségei.”

A szeretetet valljuk rendíthetetlenül s hisszük, hogy a szeretetnek egy sugára végül reánk is fog hullni.

Ez a sovuausz tanítása.

**„Sohasem leszünk kaphatók arra, hogy eltávolodjunk ettől a nemzettől”
„Nem a magyar nép csinálja az antiszemitizmust, hanem a bevándoroltak”**

Dr. VÁZSONYI JÁNOS gerinces válasza a parlamenti antiszemitáknak

A képviselőház mult hét szerdai ülésén, a költségvetési vita során felszólalt a többiek között Károlyi Viktor gróf, szélső antiszemita képviselő is, aki a numerus claususnak a középiskolákra való kiterjesztését kérte, majd megismételte a zsidóság ellen az utóbbi időkben oly gyakran hangoztatott vádakot. Erre a beszédre nyomban annak elhangzása után megadta a választ dr. Vázsonyi János képviselő, aki megtámadhatatlan érvekkel és kristálytisza logikával bizonyította be az antiszemitika képviselő állításának valótlanosságát. Vázsonyi János dr. ezzel a beszédével igen nagy szolgálatot tett a magyar zsidóságnak, mert az arra legilletékesebb helyen, a parlamentben szállt szembe férfiasan és gerincesen azokkal a minden tárgyi alapot nélkülöző vádakkal, melyeknek szülőanyja a vak gyűlölet, „érveiknek” tára az antiszemitizmus frazeológiája és célja a vérrel és ve-

rejtéssel megszolgált, törvényben gyökerező jogok elkobzása.

Dr. Vázsonyi János beszéde megérdemli, hogy kiemelhető részét megörökítsük ezeken a hasábocon is annak bizonyítékául, hogy a magyar zsidóság ezekben a súlyos időkben támadások és harcok közepette sem feledkezett meg önértet és igazi hazafiaság diktálta költelenségéről. Ezért közöljük a képviselőház ülésének azt a részét, melynek folyamán dr. Vázsonyi János beszéde elhangzott:

„Méltóztassék megengedni, hogy nyugodt lelkiismerettel szóljak néhány szót — mint zsidóvallású magyar törvényhozó — az úgynevezett zsidókérdésről is. A zsidóság nem fogható fel egységként, egyetlen ország testében, így Magyarország testében sem. Politikai, gazdasági, társadalmi különbségek és rétegzások vannak a különböző zsidóvallású magyar állampolgárok kö-

zött. Politikai, gazdasági és társadalmi különbségek, amelyek nagy mélységeket és szakadékokat állítanak ezek közé az egyes rétegek közé, mert egészen természetes, hogy nem fogható egy elbírálás alá a nagy vállalati vezérigazgató és a ninestelen kiskereskedő, kisiparos vagy a B. listára helyezett tisztviselő. A zsidó vállalati vezérigazgatók és a zsidó B. listás tisztviselők között ugyanolyan gazdasági és politikai ellentét van, mint a római katolikus latifundium-tulajdonosok és a római katolikus kubikusmunkás vagy a protestáns bankvezér és a protestáns bányamunkás között.

Ezek után legyen szabad feltenni a kérdést, van-e vagy nincs zsidó-kérdés. Ahol jogegyenlőség van, ott nincs, ahol parancsuralom van, ott van. Nálunk az élő és írott törvények alapján nincs, de a szélsőjobb látható és láthatatlan frontjának agitációja alapján van. Másik kérdés: faj-e vagy felekezet? *A zenekarban ma is ugyanazok ülnek: nem a magyar nép, — sohasem az, hanem a bevándorlottak, úgynevezett vendég jogot élvezők: szláv és sváb származásúnak s nem is egyszer a kikeresztelkedett zsidók (gróf Festetics Domonkos: Azok a legrosszabbak) vagy azok leszármazottjai, az úgynevezett alibi antiszemiték, akiknél néha csak a nagymama árjasága körül van némi kellemetlenség és baj. De azt szokták mondani, hogy van hazafias zsidóság. Ki dönti el, hogy ki hazafias és ki nem hazafias? A parlament minden pártja, még a nemzetközi szociáldemokrata párt is több ízben kinyilatkoztatta, hogy hazafias alapon áll, nemzeti alapra helyezkedik. A sok zsidó hősi halott nem volt hazafias? A zsidó hadirokkantak, hadiárvák ezrei nem hazafiasnak?*

Galíciai bevándorlást méltóztatnak említeni, azt méltóztatik mondani, hogy nem az itteni őslakókról, hanem a Galiciából bevándorlókról van szó. *De nemcsak néhány zsidó vándorolt be ide Galicián keresztül, hanem az egész magyarság is jött a népvándorlás idején együtt a kabárokkal, a kazárok egy törzsével, kik zsidók voltak és akik ezer év óta éltek itt, mint olyan zsidók, akik az ősmagyarokkal együtt jöttek.*

Az antiszemitizmus a zsidóságnak rendszerint két típusát szokta kiemelni és csak ezt a két típust ismeri: a gazdag zsidót és a forradalmár zsidót. Elismerem hogy van néhány milliárdos zsidó familia, a többségük azonban kikeresztelkedett

és többségük a mindenkori kormánypárt támasza és talpköve. A másik típus az úgynevezett forradalmár. Hogy a forradalmárok között voltak Károlyiak, úgy voltak zsidók is. Van tehát néhány milliárdos és volt néhány bolsevik. De ez nem a magyar zsidóság, mert e kető között él a dolgozók tömege a becsületes, tisztességes munkás, életét élőknek a nagy tömege, ez az a 450.000 akiket kivándorlásra szólított fel Végváry t. képviselő úr. Nem tudom, hogy azok, akik kivándorlásra szólítanak fel engem és hazám hasonló más polgártársaimat, akikkel egy vallásfelekezethez tartozom, vajjon azok is 150 éves, 200 éves sírokat tudnak-e felmutatni az országban. ahoquan én őseim sírját felmutathatom kétszáz évre visszamenően. Soha partikuláris érdeket nem képviseltem és nem képviselt vérségi és politikai jogelődöm sem, hanem mindig a nemzeti szempontokat tartottuk szem előtt — (Zaj jobb felől — Jurcsek Béla: Ne lett volna a nagy bevándorlás!) Hogyan apám a viderővitában indult el politikai pályafutására, mint a nemzeti ellenállás

ifjúsági vezére s a nemzeti ellenállás vezérő bizottságának volt tagja s a bolsevizmus ellen egyedül állott ki, úgy én voltam az, aki 1918-ban az egyetemi ifjúságnak azt határozati javaslatát szövegeztem meg, a melyben a „magyar irredenta” szó először szerepelt.

Nem fogunk kivándorolni, dolgozni akarunk a magyar hazáért és ha eljön a veszély perce, ott akarunk lenni a haza védelmében. Ott akarunk lenni, amikor az elrablott magyar föld visszaszerzéséről, a Szent Korona országának helyreállításáról lesz szó. Végvárai leszünk és maradunk a nemzeti gondolatnak. Gúnyolódhatnak és üldözhetnek minket, az utókor fogja majd megállapítani, hogy ki teljesítette kötelességét. Nem leszünk soha kaphatók rendbontásra, polgárháborúra, testvérharagra és nem fogunk beugrani az uszításnak. Szent István jubiláris esztendeje előtt büszkén és boldogan hisszük és valljuk, a magyar hagyományoknak tiszteltét; az örökkévaló nemzetet sohasem fogjuk összetéveszteni a futóhomokra, vagy ingoványokra épített rendszerekkel és politikával!

Mit nem mernek...?

— Beszélgetés —

Személyek: 1. A természetes részvénytársasági igazgató — 2. A faképképű, állástalan tanár

— De dühöseks maguk, direktor úr! Talán bizony nincs igazuk?! Azt mondja a példabeszéd, aki haragszik, annak nincs igaza. Én inkább azt állítom, akinek nincs igaza, az haragszik. Maguk is azért dühöseks, mert valóban nincs igazuk. Ez ugyan már néhányszor megesett magukkal, — és haragudtak is ilyenkor mindig. De esodálok, hogy a sok tapasztalat sem vezette még rá magukat, hogy hiába küldik ilyenkor tűzbe az igazmondásba belerokkant, bérelt pennaforogatójukat és az hiába „eszí mérgében a lyukat” — ettől még sosem lett igazuk. Most se!

— Azt akarja tán mondani, hogy a „Zsidó Élet” híre igaz, hogy megbukott a statutum?

— Hát az bizony lényegileg igaz! Ellenben a maguk „cáfolata” csak úgy hemzseg a valótlanosságoktól! Kezdődik mindjárt a címmel! A címben a magyar zsidóság statutumairól, a negyedik sorban pedig „a magyar zsidóság

új egyházi alkotmányáról” beszél. Hát mi esoda vakmerő elbizakodottság kell ahhoz, hogy a magyar orthodox és statusquo zsidóságot olyan jelentéktelen semminek, olyan quantité negligebilenek tekintse és a neológ zsidóságot a magyar zsidósággal azonosítsa? Hát a magyar orthodoxyát miért rekeszti ki? A magyarságukat vagy a zsidóságukat nem ismeri el?

— Bizonyos lehet felőle, hogy távolról sem ez van mögötte! Csupán a statutumok jelentőségét akarta bizonyára a cikkíró ezekkel az ártatlan túlzásokkal felfokozni!

— „Ártatlan túlzások?!” Nem, kérem, ezek sem nem ártatlanok, sem nem túlzások, ezek vaskos valótlanosságok! Hogy meri például ez a cikk és hogy merik ennek sugalmazói és megírói azt állítani, hogy „az ország egész neológ zsidósága, minden egyes hitközség kiküldöttje, elnökei és rabbijai,

hosszú-hosszú hónapokon keresztül tartó tanácskozásokon készítettek el az új statutumokat? Hát igaz ez? A statutumokat tudvalevőleg a kongresszus „készítette el”, már pedig azon bizony *nem volt ott minden egyes hitközség kiküldöttje*, hanem csak a községkerületeké és nem hosszú-hosszú hónapokon keresztül, hanem pár nap alatt tárgyalták le a statutumokat. És hogy merik ezek az urak azt mondani, hogy ha megbukott a statutum, akkor „*nem lesznek jogaink, nem lesz önkormányzatunk, nem lesz hitközségeinknek, iskoláinknak helyzete védett?*” Micsoda föléltlen és meggondolatlan beszéd ez? Hát a magyar zsidóság vezetőinek nevében és azok sugalmazására lehet olyanokat mondani, amiknek az az értelme, hogy *Magyarországon a magyar zsidóság „vogelfrei”, hogy nem lesznek jogai, hogy nem lesz helyzete védett?* És hogy nem lesz önkormányzatunk, amikor pedig a régi statutum minden egyes hitközségnek biztosítja az önkormányzatát és éppen az új statutum fosztotta volna meg azokat ettől? Hogy lehet ilyeneket mondani? Hát ki semmisítette meg az emancipációs és recepációs törvényeket, ki érvénytelenítette a régi, királyi jóváhagyással életbeléptetett statutumot, ki szüntette meg a zsidóság felsőházi képviselőt? Vigyázzanak ezek az urak, gondolják meg jól, hogy miket mondanak, nehogy ellenfeleink olyan értelmezést adhassanak szavaiknak, mintha a zsidóság hálátlan volna és azokat a ma is fennálló törvényeket, melyek jogokat és védeltséget biztosítanak neki, semmire sem értékelné és csak a maga alkotta „kiegészítő szabályzat”-ban látná jogainak biztosítását!

— No, nem kell, kedves tanár úr, ezeket a szavakat túlozva hangsúlyozni. Hiszen maga is tudja, hogy az ember „in der Hitze des Gefechtes” egy kissé keményebb és erőteljesebb szavakat is használ.

— Az megesik, de a „keményebb és erőteljesebb szó” még nem lehet egyértelmű a valótlan-sággal. Itt pedig igenis valótlan-ságokat állítanak, lelkiismeretlenül, vakmerően és felelőtlenül! Mi tiltakozunk az ellen, hogy zsidó felekezeti lap, zsidó vezető tényezők által sugalmazott cikkben, quasi a magyar zsidóság ne-

vében arról beszéljen, hogy „*a magyar zsidóságtól elveszik a jogait*” és hogy „*elevszti a magyar zsidóság az ő vérrrel és verejtékkel megszolgált alkotmányát*”. Ki veszi el jogainkat? Mit veszítünk el? Tudja, kedves direktor úr, megáll az ember esze! Már néhány-szor kellett konstatálnom, hogy ezeknek az uraknak hatalmi telhetlenségénél és önhiúságánál csak a tehetségtelenségük nagyobb.

— Már tehetségtelenek is?

— De azok ám! Enyhén szólva, hát nem a legkiabálóbb tehetségtelenség az, hogy amikor egy felekezet vezetői, akik úgy a maguk hatalmi pozíciójának biztosítása, mint az egész felekezet érdekeinek védelme szempontjából nagyon is — haj, de milyen nagyon! — rá vannak utalva a kormányhatóság jóindulatára, mihelyt ez a kormányhatóság egy felterjesztésüket nem hagyja jóvá, akkor sajtójukkal mindjárt a „*jogok elvételét*” emlegettetik? Hát így akarják a felsőbbtség jóakarát a felekezet számára biztosítani?

— Miért kellett a statutumról ezt a hamis hírt közölni?! Ha azt nem írják, nem fajultak volna idáig a dolgok?

— Hamis hír? Hát mondok valamit! Nevetni fog, direktor úr! Tudja, hogy a címet leszámítva, *magában a „Zsidó Élet” cikkében sehol sem fordul elő az, hogy „a statutum megbukott?!”* Sőt! A cikkben csak ilyenek vannak: 1. „*a statutum jóváhagyása körül nehézségek merültek fel*”, 2. „*a veszély, amelyet a statutum életbelépése jelentett volna — úgy látszik — elvonulóban van*”, 3. „*az új neológ statutumot tehát — úgy látszik — elérte megérdemelt sorsa*”. Ellenben, mi más, mint hamis hír és valótlan-ság az, amikor az *E-g* azt mondja, hogy a *Zs. É.*... „*cikket közöl, ebben azt írja, hogy a magyar zsidóság új egyházi alkotmánya az úgynevezett statutum megbukott?*” Bár a cikk valóban és helyesen

is olyan értelmű volt, de *magában a cikkben* nem fordult elő az, hogy „*a statutum megbukott?*”. Fontosabb azonban ennél az, hogy... 2

— No, micsoda? Kíváncsi vagyok, mit tud még védelmére felhozni?

— Ez nem védő, ez *vádló* beszéd! Még pedig maguk ellen! Mondja, *mit akartak azzal mondani, hogy „a zsidóság legelembb felekezeti jogait érné súlyos veszedelem akkor, ha a statutum megbukna?”* Azt hiszik, a kormány ezt elhiszi és sietve jóváhagyja a statutumot? Azt hiszik, a kormány nem vizsgálja meg azt az állítást, hogy valóban a legelembb felekezeti jogokat érné súlyos veszedelem? A közvéleményt, a tájékozatlan tömegeket esetleg lehet ilyesmikkel félrevezetni, de reméljük, sőt tudjuk, hogy a kormánytényezőket sem! No, s azután még egy kérdés, miből állapították meg, hogy „*a statutum úgy-e a normális stádiumban van és a közeljövőben meg is fog jelenni a kormány döntése, mely a zsidóságnak megadja... felekezeti alkotmányát?*” Maguk ugyanígy megállapították azt akkor is, amikor egy félévvel ezelőtt elhalasztatták a budai választást azzal, hogy *ugyis rövidesen életbe lép az új statutum*. Úgy látszik, most is csak annyira van igazuk, mint akkor volt. És itt még valamit meg kell kérdeznem. Az idézett jegyzőkönyv szerint *Stern* Samu természetesnek és érthetőnek találja, hogy a statutum felülvizsgálata két évnél is tovább elhúzódik. Miért ígerte és hogyan ígérhette hát annyiszor, hogy rövidesen meglesz a jóváhagyás?

— Higyje el, ezek a kérdések igazán nem fontosak. A fontos, az, hogy ha igaz a hír, akkor a magyar zsidóságot súlyos veszteség éri.

— *A magyar zsidóságot?* Hát vegyük már egyszer tudomásul, hogy *nemcsak a magyar zsidóság, de még a magyar neológ*

KRAUSZ HILDA

a Verő intézet volt nyelvtanárának min. eng. Internátusa

ANGOL-MAGYAR LEÁNYNEVELŐ

Budapest, XIV., Ida ucca 3.

Telefon: 29-63-13.

Villanegyedben minden típusú iskola közelében.
Továbbképzés. Nyelvek. Zene. Háztartás. Sport.
SZIGORUAN RITUÁLIS ELLÁTÁS

zsidóság sem tekintette és nem tekintheti azt a bizonyos kongresszust a maga valóságos képviselőletének. Addig, amíg akár egyes hitközségekben, akár a zsidóság szélesebb területein a képviselőket és kiküldötteket csak legkorlátozottabb választójog alapján és nem az általános, egyenlő és titkos választójog alapján küldik ki, addig semmiféle választás eredménye nem jelentheti a magyar zsidóság képviselőletét. Ezért állítjuk a statutumokról is, hogy nem az egész magyar zsidóság hozta azokat létre, hanem csak egy szűkebb hatalmi csoport. És ezért is nagyon helyes, hogy a kormány nem hagyja jóvá ezeket a statutumokat, mert ilyen nagy-

jelentőségű rendelkezéseket, ilyen óriási méretű jog- és kötelesség-szabályozást csak olyan gyülekezet dolgozhat ki, amely az általános, egyenlő és titkos választás alapján ült össze. A két év előtti kongresszus pedig nem volt ilyen! Már pedig most, amikor az országos választójog kérdése is a titkosság jegyében került éppen a kormány programja alapján a politikai élet előterébe, akkor a kormány már azért sem hagyhat jóvá ilyen nagyjelentőségű szabályzatot, mert ezt egy egészen elavult, teljesen ősdi választási rendszer alapján összeült testület dolgozta ki. A „kiegészítő szabályzat”-nak ezért is meg kellett buknia.

SPECTATOR

ZSIDÓ VILÁGKRÓNIKA

Az „El Liwaa” arab újság londoni tudósítja ezzel szemben arról értesült — állítólag megbízható forrásból, — hogy az angol kormány egy „Fehér könyv”-ben fogja lefektetni új palesztina-politikájának alapelveit, melyet a királyi bizottság jelentésével egyidőben hoz nyilvánosságra. Addig a bizottság jelentését titokban tartják. Így arabok, zsidók és angolok kénytelenek lesznek egyaránt kész helyzettel számolni, mert még a parlamentnek sem lesz módja a már kész elhatározásokon változtatni. Azonban ennek a „Fehér könyv”-nek megjelentése semmiesetre sem várható július vége előtt.

A jelentés tartalma

tehát egyelőre még titok; a találgatások még jóideig tovább folytathatnak. A Damaskusban megjelenő „Alif-Ba” arab lap például beszélgetést folytatott Abdulla Emirrel, aki a lap tudósítója előtt kijelentette, hogy a Palesztina megosztásáról szóló hírek teljesen alaptalanok. Véleménye szerint a királyi bizottság a szdó bevándorlás és földvásárlás korlátozására fog a kormánynak ajánlatot tenni és önálló törvényhozó testületet fog adni Palesztinának.

A lengyelországi zsidóság

kivándoroltatásának kérdése állandó izgalmi anyaga a világ zsidó közvéleményének. A lengyel kor-

mány által lengyelországi zsidók madagaszkári letelepedési lehetőségének tanulmányozására kiküldött bizottság a napokban jelent meg Marius Moutet francia gyarmatügyi miniszter előtt, akivel behatóan tanácskozott, majd elutazott Madagaszkárba. Itt említjük meg, hogy Radezinski londoni lengyel követ a királyi bizottság tanácskozásaival kapcsolatban hosszabb megbeszélést folytatott Sir Robert Wansittal-tal, a külügyminiszter helyettesével, melynek folyamán utalt arra, hogy a lengyel kormány nagy figyelemmel kíséri az angol palesztina mandátummal és a zsidók palesztinai bevándorlásával kapcsolatos kérdéseket.

Az olasz zsidóság

szintén megismerkedik az antiszemitizmus problémájával. Jelentettük már, hogy egyes olasz fassiszta lapok, nyilván német befolyásra, támadást kezdtek az olasz zsidóság ellen, azt állítva, hogy a zsidóságnak az a része, mely cionista elveket vall, nem lehet egyúttal fassiszta, tehát nem lehet olasz hazafi. Most dr. Nahum Goldmann, a Jewish Agency népszövetségi delegátusának alkalmá volt hosszabb megbeszélést folytatni ebben a kérdésben Cianó gróf olasz külügyminiszterrel. Dr. Goldmann ugyanezkor megbeszéléseket folytatott Alberto Theodoli márkival, a Népszövetség mandátum-bizottságának elnökével is.

Stern Samuné halála

Még látjuk az ünnepi lángok fényét azon az emlékezetes istentiszteleten, melyen azokat a gyönyörű kézimunkákat adták át szent rendelésüknek, melyeket Stern Samuné hónapok fáradságtalan és türelmes munkájával készített templomunk felékesítésére és Isten dicsőségére, még fülünkben csengnek Hevesi Simon dr. vezetők főrabbi megható szavai a kézimunkák szimbolikus jelentőségéről és — sajnos — tudomást kell vennünk egyik-másik jelentőségükről is, arról, amit senki ki nem mondott, de amely ott égett a munkás ujakban, ott dobogott az elhalkuló szívben és most a könyvek árjával borítja el szemünket Stern Samuné koporsója előtt. Most már tudjuk, hogy ez a jószágos, dolgos és puritán életű asszony, aki egy élet munkásságát szentelte az elesettek, a sanyalódók, a szűkölködők felemelésének akkor, amikor azokat a finomművű kézimunkákat végtelen órák magányába készítette már az élettől búcsúzott, már az örökkévalóságra készült és azok a templomdíszek ennek a búcsúnak hófehér csipkébe sóhajtott jelképei.

Stern Samuné, az Országos Iroda és a Pesti Izr. Hitközség elnökének felesége, mintaképe volt az anyának, a hitvesnek, a barátnak, a segítésre mindig kész embertársnak. Osztatlan szeretet és megbecsülés vette körül és ez a szeretet és megbecsülés mutatkozott meg abban az impozáns részvétben, mely korai elmulása alkalmával megnyilvánult. Temetésén ott láttuk a Dohány-utcai főtemplom udvarán a főváros társadalmának elitje mellett azokat a szürke ezreket, melyek eljöttek búcsút venni a jöttévőtől. Lángoló kandeláberek négyzetében virágok özöne borította a koporsót, mely elé Linetzky Bernát főkantor zoltáréneke után elsőnek Hevesi Simon dr. vezetők főrabbi állott, hogy megható gyászbeszédben méltassa a nagy halott tiszta életét, emberi erényeit. Utána Dési Géza dr. előjáró mondott búcsúztatót a Pesti Izr. Hitközség előjárósága és intézményei nevében. Abrahamson Manó főkantor nagyhatású gyászéneke után négylovas gyászkoecisra tették a koporsót és a rákoskeresztúri temetőbe vitték, ahol Fischer Gyula dr. főrabbi mondott fölötté imát, majd Kramer Miksa elnök, a Chevra Kadisa, dr. Baracs Marcelné a MINOSz, Vészi Józsefné pedig a Pesti Izr. Nőegylet nevében búcsúztatták.

Hetek ünnepe

E virágdíszes, sugsugaras tavaszi ünnepnek többféle elnevezését találjuk a Tórában és a hagyományos irodalomban. De általánosan használt és ismert neve: Sovuausz (hetek ünnepe). E nevet onnan kapta, hogy a Szentírás meghagyása szerint a tavaszi aratás kezdetétől, Niszán hó 16-ától számított ötvenedik napon, vagyis *hét teljes hét* elteltével kell a tavasz e szép ünnepét megünnepelnünk. Az aratás kezdetén az első levágott kéréből lisztáldozatot, befejezőkor pedig az új búzatermek zsengéjéből két kenyeret mutattak be más áldozatokkal együtt. Innen nyerte még ez az ünnep a „Chág hákkocir” (aratási ünnep) és „Jaum habbikurim” elnevezést is. Mivel pedig a Szentírás a számlálás kezdetét Peszach-hoz kapcsolja, ezért bölcsaink a Sovuauszt úgy tekintik, mintha a Peszach zárőünnepé lenne. Ez a magyarázata annak, hogy a hagyományos irodalom ezt az ünnepet többnyire „Aceresz”-nek (zárőünnep), sőt egyenesen „Aceresz sel Peszach”-nak (Peszach zárőünnepé) nevezi.

Mindez pedig arra mutat, hogy a Sovuausz eredetileg aratási ünnep volt. Annak azonban még nyomát sem találjuk a Szentírásban, hogy ez az ünnep egyben az egyetemes emberiség legnagyobb eseményének, a szinajhegyi kinyilatkoztatásának az emlékőünnepé. Erről csak a Talmudban esik szó, melynek bölcséi pontos számítások alapján kétségei kívül megállapítják, hogy a kinyilatkoztatás eseménye Sziván hó 6-án, illetve 7-én zajlott le. Viszont a Peszach második napjától számított ötvenedik nap éppen Sziván 6-ika és így a Sovuausz ideje egybeesik a tóra-adás szent napjával. És bizonyára ez az oka annak, hogy bölcsaink a Szentírásnak az „aumer-számlálás”-sal kapcsolatos „mimochorasz-hásábosz” kifejezésen — ellentétben a Szaddukeusokkal — nem a szombat után következő napot, hanem *Peszách* második napját értik. A kinyilatkoztatás eseményével mintegy szellemi tartalmat vittek a régi természeti ünnep pusztán mezőgazdasági jelentőségébe és így avatták tulajdonképpen szentté. Annyi bizonyos, hogy a hagyomány szerint a Sovuausz ünnepe már régi idők óta a tóra-adás napjaként ünnepelték és mint ilyent őrlik meg most is, ami az ünnep liturgiájában és szertartásában bőségesen kifejezésre is jut.

A Tóra tiszteletére a templom is díszbe öltözik, viruló fák, zöldelő lombkaszorúk és fehér rózsafüzérek hirdetik a Tóra igéinek örök virulását, patyolat-fehér tisztaságát. Némelyek e szokást az ünnep ősrégi aratási jellegével hozzák összefüggésbe, mások pedig azzal a hagyománnyal, mely szerint Isten ekkor ítélkezik a fagyümlés termése fölött. Némely decisor azonban megtiltja, hogy a templomba élőfát helyezzenek el. Az ünnep beköszöntő éjjelét a templomban töltjük, amit azzal magyaráznak, hogy a hagyomány szerint őseink a tóra-adás szent reggelén mély álomba merültek és a magafeledt népet Istennek kellett álmából felriasztani. Ennek a hibának jóvátétele céljából az ünnep első estjén a templomban virrasztunk és a Tóra-, a Talmud- és a Zóhárból vett összefoglaló szemelvények tanulmányozásával foglalkozunk világos reggelig. E szemelvények a „Tikkun lel Sovuausz” című könyveskében vannak összegyűjtve és az „Echod” (Egyetlenegy) szó számértékének megfelelően 13 részre oszlik. Minden egyes rész befejező szakasza után a gyászolók „kádíst” mondanak. A Zóhár szerint a Tóra tanulmányozásával eltöltött virrasztásnak az célja, hogy lelkileg megtisztulva készüljünk fel a szent nap fogadására. A „Sóloh” híres szerzője egy érdekes, de nálunk ismeretlen szokást említ, mely szerint az egyházi illatos virágot oszt szét a hívők között, miközben az előimádkozó a „Hoél” (hatalmas Isten) kezdetű imarészt énekl. Ez a szokás szerintünk azzal magyarázható, hogy Isten a Tóra igazságos és emberszerető törvényeivel szilárdította meg hatalmát a földön és tette az emberi életet széppé, nemessé és tartalmassá.

Az első nap délelőtti istentiszteletén tóra-olvasás előtt, némely közösségben az első vers olvasása után, az előimádkozó és az áhítatoskodó közönség páros soronként respondealva ősi dallamon énekl az „Akdomusz” kezdetű, aranyelvé dícsőítő himnusz. Tartalmilag ez a költemény két részre oszlik: az első rész Istent, a világmindenség Alko-

tóját magasztalja, aki megszámlálhatatlan égi seregei mellett Izráelt szemelte ki, hogy a földön az Ő művét dicsérje; a másik rész megindító, de egyben megdöbbenő színekkel festi a szörnyőséges üldözést és féktelen csábítást, mellyel Izráelt minden korban meggyötrik, megkörnyékezik. De Izrael bízik Istenének segítségével és szenvedéseinek megváltásában. Az ünnep második napján a Tóra kivétele előtt Ruth könyvét olvassuk. Ennek oka az, hogy a könyvben elbeszélte történet aratás idején játszódik és a főszereplőnek a moabita Ruthnak a tettében is ugyanaz az önfeláldozó hűség nyilvánul meg, mint amellyel Izráel a történelem folyamán Istenéhez és Tórájához tántoríthatatlanul ragaszkodik. Ugyanacsak a második napon a „háftóra” bevezető áldásmondatai előtt, némely hitközségben a „háftóra” első mondata után, a máftirul felhívott egyén a „Jociv piszgom” kezdetű dicsőítő költeményt énekl. E költeménynek, valamint az „Akdomusz”-nak a liturgiában való szereplése érdekes maradványa egy régi intézménynek, mely idők folyamán fölöslegessé válva, teljesen megszűnt. Régi időkben ugyanis az istentiszteleten felolvasott Tóra-beli szakasz és a „háftóra” szövegét a felolvasás sorrendjében, versenkint magyarázva, arameus nyelvre fordították, mert a nép annak idején ezt a nyelvet jobban értette, mint a hébert, a fordítást aranyelvé himnuszok vezették be, melyekben a fordító Istent és Tóráját magasztalja. Később azonban a nép még kevésbé értette az arameust, mint a hébert és így a régi intézmény megszűnt. A fordítások és a hozzájuk tartozó bevezetések pedig javarészt elkallódtak. Csupán a Peszach és a Sovuausz-ünnep felolvasott Tóra-beli szakaszok és háftórák fordításai, valamint a hozzájuk tartozó bevezetések maradtak meg. Az „Akdomusz” bevezetésül szolgált a Tóra-beli szakasz fordításához, a „Jociv piszgom” pedig a háftóraéhoz. De a megmaradtak közül is csak a sovuauzi himnuszokat vették fel a liturgiába, hogy ezzel is emeljék a tóra-adás napjának az ünnepélyességét.

Sovuauusz ünnepén tejes ételt esznek. E szokás eredete többek szerint a Szentírás ama jelképes kifejezésén alapszik, hogy a Tóra hasonlít a tejhez és valamint a tej fejlesztő, tápláló életnedűje a zsendülő kisdédnek, azonképpen a Tóra is életető, erősítő és fenntartó tápláléka Izráelnek.

Achneeman.

Ujonnan iratott

nagy Tóra eladó.

Cím: a kiadóhivatalban.

HIREK

NAPTÁRO

Május 14, péntek — Sziván 4. (szombat bejöv.: 7.13, szőfira 49) — május 15, szombat — Sziván 5. (szombat kimen.: 7.58, erev sovuasz, hatodik perek) — május 16, vasárnap — Sziván 6. (Sovuasz 1 napja) — május 17, hétfő — Sziván 7. (Sovuasz 2. napja, mazkir) — május 18, kedd — Sziván 8. (Iszru chag) — május 19, szerda — Sziván 9. — május 20, esütörtök — Sziván 10. — május 21, péntek — Sziván 11. (szombat bejöv.: 7.21.) — május 22, szombat — Sziván 12. (1. perek, szombat kimen.: 8.06) — május 23, vasárnap — Sziván 13. május 24, hétfő — Sziván 14. (Újholdszent u. időpont) — május 25, kedd — Sziván 15. — május 26, szerda. — Sziván 16. — május 27, esütörtök — Sziván 17. — május 28, péntek — Sziván 18. (szombat bejöv.: 7.29).

— **Boldog sovuasz ünnepek** kívánunk lapunk olvasóközönségének.

— **Diósi Jenő 50 éves.** Meleg családi ünnepe van a budai zsidóság-nak: *Diósi Jenő*, a Budai Izr. Hitközség közszeretben álló, osztatlan népszerűségnek örvendő főtitkára a napokban ünnepelte ötvenedik születésnapját. Aki tudja, milyen felelősségteljes és fontos, sokszor hálátlan szerep egy ilyen nagy testület kabinetfőnökének lenni, teljes mértékben méltányolhatja azt az okosságot, diplomáciai tehetséget, meleg emberséget, céltudatosságot és objektivitást, mely *Diósi Jenő*t nehéz posztja betöltésénél jellemzi. Méltó embert ért tehát az a lelkes ünneplés, melyben *Diósi Jenő*nek élete nevezetes napján része volt és mi is szeretettel és örömmel csatlakozunk az ünneplők népes táborához.

Nyolevanezer hallgató a palesztinai szimfonikus zenekar hangversenyein. A palesztinai szimfonikus zenekar a tel avivi Jascha Heifetz teremben tartott közgyűlésén *Levertov* vezértitkár jelentésében többek között örömmel állapította meg, hogy az elmúlt évad folyamán több mint nyolevanezer hallgató látogatta a zenekar 48 hangversenyét. A zenekar 70 tagja részére, akiknek csupán negyedrésze palesztinai, héber kurzust rendeztek.

Meghalt a Jewish Agency egyik alapítója. Cansas Cityben, 60 éves korában meghalt *Jacob Harzfeld* ügyvéd, az amerikai cionista mozgalom egyik vezetője, a Jewish Agency alkotmányának egyik alkotója. Irodájának öltözőjében találták meg halálos sebből vérezve, mellette revolver fekvő. Nyilván öngyilkosságot követett el.

— **Felavatták dr. Blau Lajos síremlékét.** Kegyeletes ünnepségek keretében avatták fel május 2-án a rákoskeresztúri temetőben dr. *Blau Lajos*nak, a Rabbiszeminárium kiváló igazgatójának síremlékét. Az avatóbeszédet dr. *Grossmann Zsigmond* rabbi tartotta, aki megkapó egyszerűségű szavakkal méltatta az elhunyt kiváló tudós tanítói jelentőségét és munkásságát.

— **Baracs Károly emlékünnepe.** Bensőséges hangulatú ünnepély keretében, nagy és előkelő közönség jelenlétében adózott a Budai Izr. Hitközség *Baracs Károly* elemi iskolája elhunyt nagy elnöke emlékének. A magyar „Hiszekegy” elhangzása után *Bartha Béla*, az iskola igazgatója üdvözölte a megjelenteket, majd *Gerő Ödön*, a budai hitközség előljárója tartotta meg ragyogóan felépített ünnepi beszédét, melyben nem annyira a felnőtt közönség, mint inkább a megjelent gyermekek lelkivilágához alkalmazkodott és értelméhez szólott. Utána a tanulók adtak elő verseket, héber zsolnárokat, majd a *Himnusz* hangjaival ért véget az ünnepély.

— **Felavatták Székely Ferenc síremlékét.** Nagy és megilletődött közönség jelenlétében avatták fel az elmúlt héten *Székely Ferenc*nek, a Pesti Izr. Hitközség múlt évben elhunyt volt elnökének síremlékét a rákoskeresztúri temetőben. A templomi kórus gyászadala után dr. *Hevensi Simon* vezető főrabbi méltatta *Székely Ferenc* közéleti munkásságát, nehéz időkben a magyar zsidóság érdekében folytatott küzdelmeit. Nagy Andor, a Pesti Izr. Hitközség előljárója a hitközség, Makai Ernő dr. a Belvárosi Takarékpénztár vezérigazgatója a barátok nevében szolt. *Hegedüs Lóránt* dr., volt pénzügyminiszter méltatta a közgazdasági élet kiemelkedő alakját, *Wertheimer Adolf* a rabbiképző, *Gaar Vilmos* a Belvárosi Polgári Kör, *Havas Miksáné* pedig az Izr. Patronázs nevében beszélt és ezzel véget ért a megható ünnepély.

— **Elismerés Sirota főkéntornak.** *Sirota Sándor*, a budai hitközség általános rokonszenvek és megbecsülésnek örvendő főkéntorát, mint annak idején mi is jelentettük, meleg ünneplésben részesítették az Öntőház-utcai főtemplomban kegyeletes célra rendezett hangverseny alkalmából, amelyen *Ábrahámsohn Manónak*, az országos hírű pesti főkéntornak gyönyörű kompozícióját adta elő. Ebből az alkalomból a budai hitközség előljárósága nevében dr. *Kriszhaber Adolf* elnök és *Diósi Jenő* főtitkár meglehangú levélben üdvözölték *Sirota* főkéntort, aki mint az Orsz. Izr. Tanítóképző Intézet kántorképző tanfolyamának tanára is jelentős érdemeket szerzett. „Abban a szerencsés helyzetben vagyok — mondotta dr. *Kriszhaber* elnök üdvözlő levelében, — hogy több mint másfél évtized óta kísérhetem figyelemmel igen tisztelt *Tanár Úr* működését és mondhatom, sok élvezetes és gyönyörűségecs perccet szerzett nekem és velem együttérző hallgatóink művészies produkcióival, melyekkel hitközségünkben az áhítatot szolgálta és a mindenkori istentiszteleteket magas színvonalra emelte.”

— **Az új egri főrabbi beiktatása.** Az egri statusquo izr. hitközség újonnan megválasztott főrabbiját, dr. *Rácz Zoltánt*, május 23-án iktatja be vezető lelkipásztori tisztjébe.

— **A szegedi izr. hitközség évi jelentése.** Kezeink között van a szegedi izr. hitközség évi jelentése. A jelentés fájdalmasan konstatálja a zsidóság helyzetének általános rosszabbodását, majd beszámol a hitközség elmúlt esztendői működéséről. Beszámol országos és kerületi ügyekről is, mely alkalommal azt a meglepő bejelentést teszi, hogy az „Országos Gyűlés által elfogadott kiegészítő szabályzat jóváhagyás alatt áll.” *Der Wunsch ist der Vater des Gedankens!* Látjuk a jelentésből, hogy a hitközség igen elismeréseméltó munkát végzett a népoktatás és hitoktatás terén.

— **A Minoz ápolónőképző tanfolyama.** A Minoz által létesített és fenntartott ápolónőképző tanfolyam 7-ik csoportja nagy és előkelő közönség jelenlétében tette le kiegészítő vizsgáját, amelyen a növendékek nagy tudásuknak és e pályára való rátermettségük tanujelét adták.

SPECTATOR NOTESZÁBÓL

Kozmetikált jegyzőkönyv

Az *E-g* arra vállalkozott, hogy megcáfolja a statutum bukásáról közölt híradásunkat. E célból idéz egy részletet annak a nevezetes választmányi ülésnek a jegyzőkönyvéből, amely ülésen az elnök érdekes közlése történt. Hát erre sok mindent lehetne megjegyezni. Pl. azt is, hogy lapunk egy szóval sem említette, hogy ez a bejelentés jegyzőkönyvbe is vétetett; azt is, hogy lehetett volna még sok egyéb olyat is idézni, ami nem erősíti meg hírünket; de azt is, hogy tudvalévően a közéletben egyre nagyobb teret hódít a — kozmetika. A multkor a parlamentben esett szó a *kozmetikált költségvetésről*. Nem kreálhatnánk mi most egy új kategóriát: a *kozmetikált jegyzőkönyv* kategóriáját?

Emelik

a kultuszadót

Nem kell megjedni, nem mindenkinek. Az a hír, amellyel az egyik felekezeti lap erről beszél, azt mondja, hogy Bécsben kevesli a hitközség a kultuszadó-jövedelmet, ezért revízió alá vették a kivetéseket és jelentékenyen felemelték a nagykapitalisták adóját. Hát ami azt illeti, a mi hitközségünk is általában keveselni szokta az adójövedelmét, emeli is szorgalmasan, de ő igazságosabb, ő nem bántja a szegény milliomosokat, ő inkább azok felé fordul figyelmével, akik jóval a milliomos-életstandard alatt már amúgy is megszokhatták az eféle szekaturákat. És ha így sem elég az adójövedelem, akkor a saját paten-tírozott módszer szerint hamar statutumot csinál arról, hogy egy kis kultúradó-többletet belenyúlhat a szomszéd hitközség kasszájába is. De az ő szegény milliomosait — azokat csak nem fogja bántani?!

A pesti hitközség alkalmazottai nagy hálaadó istentisz- telere készülnek

Nem hallotta? Igen, nagy hálaadó istentiszteletre készülnek! Hogy miért, elmondom. Évek óta ígérték nekik, hogy statusuk és fizetésük rendezését sürgősen le fogják tárgyalni. A „letárgyalást” legalább négy éve halasztják egyik választ-

mányi ülésről a másikra. A leg-utóbbira is kitűzték. Nem tárgyal-ták ugyan le most sem, ellenben sürgős határozatot hoztak arról, hogy — a *főtitkár nyugdíját havi 2000 pengőben biztosítják*. Ezért készülnek a hitközség alkalmazottai, akik tudvalevőleg mind rajongó, lelkes hívei a kancelláriabeli főnöknek, hálaadó istentiszteletre.

Gazdasági lehetetlenülés

A hitközség több nyugdíjas hitoktatója és más nyugdíjas alkalmazottja tudvalevőleg pert indított a nyugdíjából éveken át jogosulatlanul eszközölt levonások miatt. A pert természetesen megnyerték. A felebbviteli tárgyaláson a hitközség azzal érvelt a követelés ellen, hogy ennek kifizetése *gazdasági lehetetlenülést* jelentene a hitközség számára. A bíróság ezt az ellenvetést nem találta elfogadhatónak. Most aztán maga a hitközség is tanúságot tett amellett, hogy a gazdasági lehetetlenülésre való hivatkozás nem volt komolyan vehető. Ha egy, egyetlenegy tisztviselőnek lehet havi 2000 pengő nyugdíjat biztosítani, anélkül, hogy ez felborítaná a hitközség pénzügyi egyensúlyát, akkor bizonyára meg lehet fizetni azokat a havi 20—50 pengőket is, amiket különben is jogtalanul vonta-
tak le.

Ki híresztelte a statutumok bukását?

Nagyon keresik mindenfelé, hogy ki informálta a „Zsidó Élet”-et arról, hogy a hitközségi választmány legutóbbi ülésén maga az elnök jelentette be, hogy a statutumok kormányhatósági jóváhagyása körül baj van. Keresik a tettest Budán, keresik egy helybeli nőegyletben s bár kémeik mindenhová eljutnak, most sem jó helyre tapintottak. Mi ugyan nem valami nagyon igyekszünk segítségükre lenni és a magunk forrásait nem kívánjuk megjelölni, de hogy lássák, hogy már a madarak is csiripelik a hírt, elmondjuk nekik a következőt:

Van itt egy kávéház, egy körüti kávéház, amelynek egyik asztalát chevrai és hitközségi faktorokon

kívül a síp-utcától patronált felekezeti sajtó tollforgatói is látogatni szoktak. A nevezetes választmányi ülés napján ide tért be az egyik szerkesztő és miközben a hitközségű társaságban helyet foglal, a következőt mondja:

— *Most jövök a síp-utcából. Az elnök bejelentette a választmányi ülésen, hogy a statutumot a kormány nem hagyta jóvá.*

— Amire egy másik szerkesztő megjegyezte:

— *Ez újság? — Hát ki hitte még egyáltalán, hogy jóvá fogja hagyni?*

*

Nem tetszik tudni tanár úr, ki az én nagyapám?

Egy diák mesélte:

— Amikor a hittantandíjat még a hitoktatók szedték be, egyszer a hitoktató kiszólit egy diákot és figyelmezteti, hogy a hittantandíjjal még hátralékban van. A fiú gúnyosan néz körül, kimegy a katedrához és félszemmel az osztályra kaesintva, ezt mondja:

— *Én? Hátralékban? Tanár úr, nem tetszik tudni, ki az én nagyapám? Az én nagyapám X. Y, a pesti hitközség előjárója...*

S diadalmasan körültekintve, vizs-zament a helyére.

A diák nem tud róla, hogy a nagyapa kifizette-e a tandíjat.

— **Hitközségi Közlöny.** A Hitközségi Közlöny Diósi Jenőnek, a budai hitközség kiváló főtitkáranak szerkesztésében ismét megjelent. Az izraelita felekezeti alkalmazottak hivatalos lapja ezalkalommal annak a reményének ad kifejezést, hogy a jövőben gyakrabban fog megjelenni. A változatos tartalmú számnak cikkeket Diósi Jenő, dr. Vidor Pál, Kalmár Ernő, dr. Stein Arthur, dr. Bakonyi László és Hübsch Alfréd írtak.

— **Az IMIT felolvasó ülése.** Vasárnap május 9-én tartotta az Izr. Magyar Irodalmi Társulat felolvasó ülést, melyen Csermely Gyula, Monostory Ada, Sass Irén, Zelk Zoltán, Sándor Júlia és Goda Gábor szerepeltek nagy sikerrel.

17 zsidó képviselő az angol alsóházban. A Central Wandsworth-ban lefolyt időszaki választás alkalmával H. L. Nathan őrnagy, munkáspárti képviselőt választották meg. Vele tizenhétre emelkedett az angol alsóházban ülő zsidó képviselők száma.

Síremlékek

a legolcsóbb árban
Lőwy-nél Budán
II. Fő-u. 79. Tel.: 1-515-81.
Fióküzlet és telep III. Bécsi-út.
A trolleybusz indulási állomá-
sától 2 percnire.

Emlékek

Írta: FELEKI SÁNDOR

(4)

És most szálljunk vissza régi időkhöz s hadd emlékezzek meg boldogult atyámról. 1858-ban választották meg a fehérmegyei Lovasbényben körorvossá a nemrég oklevelezt és fiatal házias orvost. Nyole község tartozott körzetéhez s ezen községeket hetenként egyszer kellett meglátogatnia. Járhatatlan utakon, télen a kocsihengelyű éró sárban, nyáron por- és homoktengerben, a leghítványabb parasztszekereken. Naponta legalább 5—6 órát kérézték ezek a döcögő szekerek. Néha három-négy ily kocsis várakozott rá egyszerre a különböző falukból úgy, hogy nem ritkán három napig sem láttuk otthon. A legnagyobb szeretettel végezte ezt az emberfeletti munkát, melyért évi négyszáz forint volt a honoráriuma. Soha panaszos szó ajkát el nem hagyta, soha beteggel a látogató díj miatt differenciája nem volt. Csakis betegeinek élt s egyforma lelkiismeretösséggel gyógykezelt azokat, akár gazdagok voltak azok, akár szegények. Még súlyos szívbajával is, 1889-ben bekövetkezett haláláig látogatta betegeit és úgy halt meg, mint a katon a harcmezőn. Amikor egy zord februári napon egy rozoga parasztszekerre akart felszállani, hogy egy szomszéd-falubeli beteghez induljon el, a kocsis előtt összeroskadt és meghalt.

Az 1870. évi nagy kolerajárvány alatt kifejített önfeláldozó munkásságát gróf Szapáry Gyula akkori belügyminiszter külön elismerő irattal jutalmazta és Fehérmegye akkori főispánja, Szőgyény Marich László, a későbbi országbíró, megyei tb. főorvossá nevezte ki.

Sok-sok kedves epizód maradt atyám életéből emlékezetemben. Ha parasztember honorálni akarta fáradságáért, így szólt hozzá: „Barátom, maga szegény ember, miért akarja utamat megfizetni?” És csak a páciens nagy rábeszélésére, miután ez erősgette, hogy ő könnyen meg bírja fizetni a gyógykezelés díját, fogadta el a honoráriumot. Sokszor ez természetbeni járulék volt, mint tyúk, bor, tojás. Nem egyszer fordult elő, hogy a tojást a rozogant szekér ülésébe tétette s megfellekvezén erről, ráült. Hazatérve a kocsiülés és ruházata is híg tojáslé volt. Egy ízben egyik faluból való visszatértekor, mikor a kocsis háznak előtt megállott, a kocsis nagy rémülettel vette észre, hogy hiányzik a szekérről az ülés — atyámmal

együtt. Vagy tíz pere múlva megérkezett atyám, hóna alatt tartván a kocsiülést és nevetve mesélte el, hogy az ülés rosszul lévén odakötte, azzal együtt kifordult a kocsiból.

Hét év előtt a Budapesti Orvosi Kaszinó ünnepi vacsoráján szónoknak Tóth Istvánt, a nagynevű orvos-professzort kérte fel, akiről még előbb emlékeztem meg. A hírneves tudós ezeket mondotta: Ezen ünnepies percben hadd áldozzák két oly kiváló orvos emlékének, akik a mai világban, amikor mindenki a nagyobb karély kenyérért küzd, az önzetlenségnek s az igazi orvosi munkásságnak ragyogó mintaképei. Az egyik Korányi Frigyes báró, aki

egész tudását, életének minden percét betegeinek szentelte s aki tudományos munkásságával külföldön is elismerést vívott ki a magyarságnak. A másik egy szerény, vidéki orvos, akit fia, Feleki Sándor dr. kollégánk oly szép versekben örökített meg. Ez az orvos, Feleki Miksa dr. megmutatta, hogy életét is feláldozza betegeiért. Gazdag természetű vidéknek orvosa volt s szegényen halt meg, mert őt egész munkássága alatt csak a beteg érdekelte s nem a vagyonszerzés. Álljon előttünk példakép az ő nemes, tiszta emlékü s gondoljunk reájuk hálás szeretettel és kegyelettel!

Ezen cikkem befejezéséket közlöm más helyen az atyámról szóló „A hallócső” című versemet, mint egy szerény virágszálat lovasbényi sírhalmára. (Folytatjuk.)

Zsidók imája esőért, harmatért

Írta: Dr. Hernád Henrik

Századokat megelőztek ezredek,
Tanúk a Kárpátok és Vértesek.

Vértesek,

Ott voltak a tábortüzes, biztonságos fenyevesek.

Tisza vize Dunába foly Titelnél,
Körülöttük szántó-vető magyar vér,

Magyar vér,

Azért él, hogy . . . kopár rétje be ne fagyjon, — mint a tél.

Járt itt egykor tatár, török, gót és vend,
Hegytetőkön és a rónán, fent és lent.

Fent és lent,

Mind szétnézett, egy se vert itt gyökeret, de — el is ment.

Csak egy állta ősi helyét — a magyar.

Azé a hon, aki jól és jót akar.

Jót akar,

Védje a föld — minden népét, amíg sírunk — eltakar.

Aki pedig testvér, bajtárs örhelyen,

Együtt érez nemzetével szüntelen.

Szüntelen,

Ott hordja az értékét is — közös sorsú szíveken.

Húsvét napján — zsidó . . . fehér öltönyt ölt,
Imát mond, hogy — ez az áldott magyar föld,

Magyar föld,

Legyen megint éltet kapó, éltet termő — újra zöld.

Esőt kér a zsidó — halál-ruhában,
Ezért könyörg, eseng, felsír fohászbán,

Fohászbán,

Melyből égig, — mély hitének messzenyúló — szárnya van.

Másik szárnyát Pünkösöd várja: imára,

Harmatot esd lombos fára, búzára,

Búzára,

Tulipános tálon nyílott — és a gyógyfü-virágra.

Tudja ezt a Nagyalföld és Kiserdő,

Hallja zsidók énekét a Teremtő,

Teremtő,

Idejében ad is esőt, harmatot az — öserő,

Így változik a derűs nap, vihar, szélcsend, lágy szellő,
Az emberek kenyerével küld békét a — Létszerző.